

Cultuurnota 2018

Voorwoord

Voor u ligt de cultuurnota 2018 waarin de grote lijnen voor het cultuurbeleid voor de periode 2019-2023 worden geschetst. De nota is een doorwrocht stuk dat met inbreng van een groot aantal betrokken partijen tot stand is gekomen en verdient mijns inziens dan ook de complimenten aan al die betrokkenen. Zij hebben zich een aantal avonden in hun vrije tijd gebogen over de culturele toekomst van ons mooie dorp. Dat wil natuurlijk niet zeggen dat initiatieven die niet genoemd zijn uitgesloten zijn of dat hiermee ons beleid “in beton gegoten” is. Belangrijkste boodschap is, dat Winterswijk cultuur serieus neemt en bereid is daar tijd, energie en geld in te investeren. Voor onze vele bezoekers, maar zeker, misschien wel vooral, voor onze inwoners.

Met dit voorwoord wil ik als wethouder zeker niet het werk van alle cultureel betrokken partijen over doen. Wat ik wel wil met deze bijdrage van mijn hand, is benadrukken dat cultuur in de volle breedte niet allen mijn warme belangstelling heeft, maar die van het hele college. Dat blijkt uit dit stuk, maar zeker ook uit het in juni van dit jaar gepresenteerde coalitie akkoord.

Cultuur is een zeer ruim begrip en behelst in de ruimste zin van het woord alles wat een samenleving voortbrengt, zowel materieel als immaterieel. Zo beschouwd vallen ook landbouw, agricultuur, bosbouw etc. onder het begrip. In wat engere zin is cultuur een ambacht, kunst, religie en wetenschap, maar ook gewoonten en gebruiken. De voorliggende nota beperkt het begrip cultuur nog verder, maar daarmee is niet gezegd dat andere uitingen van cultuur niet belangrijk zouden zijn. Het maakt slechts duidelijk dat die vormen van cultuur en cultuurbeleid op andere plekken in ons gemeentelijk beleid aan de orde komen. Door duidelijk aan te geven waar we ons op focussen, geven we ook aan wat we met het hier beschreven cultuurbeleid willen bereiken: cultuur en kunst voor al onze inwoners en bezoekers, liefst vorm gegeven door (al) onze inwoners. Eén van de mooiste voorbeelden vormen natuurlijk de muziekkorpsen die ons dorp heeft. Hier wordt op hoog niveau een kunstvorm bedreven door een groot aantal Winterswijkers op een manier waar een nog groter aantal Winterswijkers ten miste eens per jaar van geniet. En dan heb ik het natuurlijk over ons Volksfeest, een stukje immaterieel erfgoed van de bovenste plank!

Onze maatschappij ontwikkelt zich continue en het lijkt wel dat dit in een steeds hoger tempo het geval is. Door aandacht te besteden aan cultuur geven we vorm aan deze ontwikkeling, maar bouwen we ook de zo nodige rustpunten in. Het is goed om de hectiek van de dag af en toe van ons af te zetten door het spelen van muziek, het lezen van een boek, zelf te schilderen of te genieten van de kunst die anderen hebben gemaakt. Door aandacht te geven aan ons prachtige cultuurlandschap met haar monumentale bebouwing. Door ons bewust te worden van onze geschiedenis en de grote namen die hier aan verbonden zijn zoals Mondriaan en Komrij. Maar ook door stil te staan bij ons unieke geologische en paleontologische erfgoed zoals dat zichtbaar wordt in onze steengroeve. Terra Temporalis en het Steengroeve Theater zijn dan ook prachtige voorbeelden van hoe economie (Sibelco) en cultuur hand in hand kunnen gaan.

Winterswijk en haar inwoners zijn uniek en dat laten we onder andere zien door alle cultuur uitingen. Wij mogen trots zijn op Winterswijk als cultuurdrager in de breedste zin van het woord.

Wim Alderink

Inhoudsopgave

Voorwoord	2
Samenvatting.....	4
Inleiding	4
Ontwikkelingen en beleidsuitgangspunten	6
Ontwikkelingen Rijksbeleid	6
Landelijk beeld	6
Provinciaal beleid	7
Lokale ontwikkelingen	7
Cultuur in samenhang met andere beleidsterreinen	7
Kaderstelling	8
Burgerparticipatie.....	8
Speerpunt 1. In stand houden van het huidige cultuuraanbod.....	9
Theater De Storm.....	9
Huidige stand van zaken	9
Instituut voor Kunst en Cultuur Boogie Woogie	10
Huidige stand van zaken	10
Toekomstige ontwikkelingen	10
Bibliotheek Oost-Achterhoek	11
Huidige stand van zaken	11
Toekomstige ontwikkelingen	11
Villa Mondriaan	11
Huidige stand van zaken	12
Toekomstige ontwikkelingen	12
Museum Wereld van Wenters.....	12
Huidige stand van zaken	12
Toekomstige ontwikkelingen	12
Openluchttheater.....	12
Doopsgezinde Kerkje	12
Carillon	13
Stimuleringsbudget voor nieuwe initiatieven	13
Toetsing meerjarenbegrotingen culturele instellingen	13
Samenwerking tussen de culturele instellingen	14
Indexering van subsidies	14
Speerpunt 2. Inzetten op cultuureducatie en participatie	15
Cultuur participatie	16
Cultuureducatie Met Kwaliteit	16
Meer Muziek in de Klas.....	17
Speerpunt 3. Cultuur breder bereikbaar maken	17
Actieve Kunstbeleving.....	18
Passieve Kunstbeleving	18
Popcultuur	19

Muziekverenigingen	19
Lokale omroep	19
Inzet van Vrijwilligers.....	21
Behoeftte aan facilitering van de culturele verenigingen en organisaties door de gemeente	21
Speerpunt 4. Samenwerking met Duitsland	21
Cultuur op de grens / Kultur an die Grenze.....	22
Bijlagen	23
Bijlage 1. Burgerparticipatie via enquêtekaarten, social media en persoonlijke gesprekken	23
Bijlage 2. Verslag participatieavond ‘cultuureducatie en participatie’ op 27 november 2017	25
Bijlage 3. Verslag participatieavond ‘Cultuur breder bereikbaar maken’ op 28 november 2017	28
Bijlage 4. Verslag participatieavond ‘Samenwerking met Duitsland’ op 4 december 2017.	31
Bijlage 5. Verslag reflectieavond op 30 januari 2018.....	34
Bijlage 6. Samenwerkingsdocument culturele instellingen	35

Samenvatting

Deze Cultuurnota geeft een beeld van het huidige cultuuraanbod en de actuele ontwikkelingen voor het cultuurbeleid voor de komende jaren. Afhankelijk van de te maken keuzes, worden er voorstellen gedaan. Een van de voorstellen is om de subsidieverordening aan te passen, met als doel een goede financiële organisatie bij onze culturele instellingen. Dat kan door bijvoorbeeld een meer jaren onderhoudsplan en vervangingsreserves verplicht te stellen. Ook bevat deze nota voorstellen om de cultuureducatie in Winterwijk en de culturele samenwerking met inwoners van Duitse buurgemeenten te versterken. Uit het burgerparticipatietraject kwam naar voren dat er bij de culturele actoren behoefte bestaat aan een meer faciliterende rol van de gemeente. Dat kan door ontmoeting en voorlichting vanuit de gemeente te organiseren. Verder staan in deze nota enkele financiële voorstellen gedaan. Zoals voor een passende indexering, aanpassing van de gemeentelijke subsidies en voor een nieuw budget voor Kunst in de openbare ruimte.

Inleiding

Kunst en Cultuur leveren een bijdrage aan de kwaliteit van ons bestaan, aan de kwaliteit van het leven van individuen en daarmee ook aan de samenleving. Kunst en Cultuur zijn geen overbodige luxe, geen franje, geen gouden randje om ons bestaan. Het zijn wezenlijke elementen om aan die kwaliteit vorm te geven. De gemeente Winterswijk is overtuigd van de waarde daarvan, heeft daarin ambities en koestert het streven daarin zoveel mogelijk mensen te laten delen.

Bovenstaande regels vormden de opening van de Nota Kunst en Cultuur 2009. Ze zijn nog steeds actueel en sterker nog, het onderwerp leeft meer dan ooit. Gelukkig kunnen we in Winterswijk weer bouwen aan Kunst en Cultuur na een periode waarin er weinig ruimte is geweest voor nieuw beleid. Daarom ligt er nu een actuele Cultuurnota. De nota biedt kansen voor een cultureel aantrekkelijke Winterswijk, passend bij deze tijd en behoeften.

Het cultuuraanbod van de culturele instellingen en verenigingen zijn belangrijke voorzieningen. We onderscheiden ons in Winterswijk met dit cultuuraanbod. Het komt de leefbaarheid voor de Winterswijkers ten goede en het draagt bij aan het welbevinden van

Winterswijkers en bezoekers van Winterswijk. Het cultuuraanbod maakt van Winterswijk mede een aantrekkelijke vestigingsgemeente.

In deze dynamische wereld veranderen behoeften en inzichten zo snel, dat een looptijd van vier jaar een goed tijdsbestek is voor een beleidstraject van deze orde. Daarom kiezen we ervoor om dit beleid te laten gelden voor de periode 2019 – 2023. Zodat de nota na vaststelling het Cultuurverhaal van Winterswijk vertelt.

Cultuur kan helpen elkaar te ontmoeten, in plaats van te vervreemden van elkaar. Samendoen, de schouders eronder, verantwoordelijkheid dragen: actieve participatie aan cultuur helpt en traint zowel jongeren als ouderen in hun creatieve vaardigheden. Vaardigheden die hard nodig zijn voor behoud van het fundament van onze samenleving.

Er is steeds meer bewijs dat Kunst en Cultuur een belangrijke bijdrage leveren aan gezond en gelukkig oud worden. Van actieve cultuurparticipatie, zoals dansen met Parkinsonpatiënten en muziek maken met dementerenden tot receptieve Kunstparticipatie, zoals een bezoek aan het theater of museum. Kunst heeft effect op de positieve gezondheid en het opdoen van meer sociale contacten.

Het is nu tijd om vooruit te kijken en ons cultuurbeleid voor de komende jaren vorm te geven. Deze Cultuurnota borduurt voort op de kaders die de gemeenteraad van Winterswijk heeft vastgesteld. Maar ook komen in deze Cultuurnota andere onderwerpen aan bod die niet mogen ontbreken in het cultuurbeleid van Winterswijk. Denk aan Terra Temporalis, toerisme en cultuur en de lokale publieke omroep.

Ontwikkelingen en beleidsuitgangspunten

Cultuur kan een rol spelen bij het oplossen van problemen en uitdagingen van deze tijd. Op het gebied van Kunst en Cultuur bezitten gemeenten in principe volledige autonomie. Gemeenten zijn niet verplicht om het cultuurbeleid van de Rijksoverheid en / of de provincies uit te voeren. In de praktijk sluiten gemeenten met hun beleid vaak aan bij de prioriteiten in het beleid van de andere overheden. Zo ontstaat er een landelijk beeld. In dit hoofdstuk komen eerst enkele relevante ontwikkelingen aan bod.

Ontwikkelingen Rijksbeleid

De Rijksoverheid draagt bij aan een sterke cultuursector die minder afhankelijk wordt van de overheid. Tegelijkertijd blijft de overheid verantwoordelijk voor een hoogwaardig cultureel aanbod in het hele land. Het Rijk wil kinderen en jongeren op het gebied van cultuur een stevig fundament bieden. Voorwaarden daarvoor zijn een goede verankering van cultuureducatie in het onderwijs en aandacht voor cultuureducatie bij alle culturele organisaties. Gemeenten en provincies worden uitgenodigd om programma's op te stellen die scholen en organisaties ondersteunen bij de versterking van de kwaliteit van cultuureducatie.

Op 12 maart 2018 heeft minister Ingrid van Engelshoven haar visiebrief 'Cultuur in een open samenleving' gepresenteerd. De minister geeft aan meer ruimte te willen geven aan cultuureducatie, nieuwe cultuur, nieuwe makers en aan internationaal cultuurbeleid. Daarnaast ondersteunt zij de sector in de verdere uitwerking van de Arbeidsmarktagenda, om zo een sterke culturele sector te bevorderen. De minister benadrukt dat kunst, cultuur en erfgoed niet per se een doel hoeven te dienen. Maar hun eigen intrinsieke waarde hebben die van onmisbaar belang is voor een open samenleving: *"De kunsten en het erfgoed laten ons het eigene met andere ogen zien."* De minister kiest daarmee een nieuwe koers, die afwijkt van de meer instrumentele benadering van Kunst en Cultuur van haar voorgangers. Met haar brief geeft minister Van Engelshoven een eerste invulling aan de eerder aangekondigde investeringen van dit kabinet. *"Het is belangrijk dat zoveel mogelijk mensen van jongs af aan meedoen aan cultuur; het maken of er gewoon van genieten"*, aldus de minister. Zij roept provincies en gemeenten op om het voorbeeld van het kabinet te volgen, dus om ook meer te investeren. Zij wil met provincies en gemeenten in gesprek over verdere samenwerking om Kunst en Cultuur in de regio te versterken. Dit kan met het Rijksprogramma 'Cultuureducatie Met Kwaliteit' (CMK). Hierin is de eigen regie en keuzevrijheid van het onderwijs een speerpunt. Verderop in deze Cultuurnota komt dit CMK uitgebreider aan de orde.

De rol van de amateurkunst - en met name die van de actieve beoefenaars - heeft een indirecte rol gekregen in het belang dat aan cultuurparticipatie wordt gehecht: participatie wordt namelijk toch vooral uitgelegd als bezoek aan en consumeren van Kunst en Cultuur. Terwijl veel actieve beoefenaars ook bijdragen aan de culturele rijkdom, door te maken en actief te zijn in het culturele verenigingsleven.

Landelijk beeld

Overall in het land, ook bij andere gemeenten, zien we grote veranderingen in het culturele veld. Zo is cultuureducatie tegenwoordig bij gemeenten een speerpunt. Binnen het cultureel domein is er sprake van een bundeling van krachten. De nadruk wordt plaatselijk steeds meer gelegd op activiteiten en functies, in plaats van op instellingsbelang. Er ontwikkelt zich een vraag- en klantgerichte benadering. Onder gebruikers en publiek is er steeds meer een hang naar beleving. Overheden stimuleren het particulier initiatief en cultuur krijgt steeds meer verbinding met andere sectoren en domeinen. Cultuur is eveneens van belang om de sociale samenhang in stand te houden.

Binnen het culturele domein is minder geld beschikbaar. Dit komt door de bezuinigingen tijdens de economische crisis. Dit is het geval bij zowel de overheid als bij gebruikers en sponsoren. In feite moet dus hetzelfde worden gedaan, met minder geld. Alle ontwikkelingen vragen van organisaties flexibiliteit en wendbaarheid: snel inspelen op een veranderende vraag en inspringen op de veranderende markt van vraag en aanbod.

Provinciaal beleid

Het beleid voor cultuur en erfgoed van de provincie Gelderland heeft een looptijd van 2017 – 2020. De belangrijkste accenten van dit beleid zijn:

- Balans tussen de economische, maatschappelijke en intrinsieke waarde van cultuur.
- Cultureel ondernemerschap.
- Verbindingen met andere sectoren en provinciale kerntaken.
- Stevige Gelderse basis die continuïteit waarborgt en daarnaast ruimte biedt voor nieuwe initiatieven.
- Faciliteren van een dynamisch netwerk van culturele instellingen binnen Oost-Nederland.
- Volop gelegenheid voor cultureel talent om zich in Gelderland te ontplooiën.
- Aandacht en meer middelen voor museumbeleid.
- Stimuleren cultuureducatie en participatie, met bijzondere aandacht voor educatie van basisschoolleerlingen.

Lokale ontwikkelingen

Na een aantal jaren van bezuinigingen hebben culturele instellingen in de gemeente Winterswijk zich aangepast aan de nieuwe situatie. Voor een enkele instelling blijken de bezuinigingen te rigoureuus en zijn evenwel aanvullende maatregelen nodig.

In het coalitieakkoord 2018 – 2022, 'Winterswijk maken we samen', wordt het behoud van culturele voorzieningen benadrukt. Evenals de realisatie van Terra Temporalis. Met het realiseren van dit belevenismuseum kan de vrijetijdseconomie in Winterswijk een forse impuls krijgen. Daarmee heeft dit plan de potentie om een belangrijke voorziening voor Winterswijk te worden. Het bestuur van de Stichting Terra Temporalis wil beginnen met een bezoekerscentrum dat op termijn wordt uitgebouwd tot een volwaardig en aansprekend museum, passend binnen het Winterswijkse museaal concept. Ook de wens dat iedere Winterswijker gebruik kan maken van de aanwezig culturele voorzieningen, is een belangrijk punt van college en raad..

Cultuur ambities uit het Coalitieakkoord 2018 – 2022 'Winterswijk maken we samen':

- *Koppeling tussen cultuur en de opgave 'Armoede uit Winterswijk 2040' (pagina 17)*
- *Goede ondersteuning van bestuurders van gesubsidieerde instellingen (pagina 13 en 21))*
- *Inzetten op een multifunctioneel cultuurcluster Boogie Woogie (pagina 10)*
- *Realisatie bezoekerscentrum Terra Temporalis samen met andere stakeholders (pagina 7)*
- *De lokale omroep in de lucht houden (pagina 20)*

De paginanummers achter bovenstaande punten verwijst naar de plek waar deze onderwerpen in de cultuurnota aan de orde komen.

De samenwerking met Duitsland is ook in het huidige coalitieprogramma een belangrijk uitgangspunt. Cultuur is een gebied waarop dit goed vorm kan krijgen. Daarnaast kan Kunst en Cultuur een rol spelen bij maatschappelijke ontwikkelingen, zoals de bestrijding van eenzaamheid. En ook valt er een link te leggen met duurzaamheid. Belangrijk is verder de rol van Kunst en Cultuur in de profilering van de gemeente Winterswijk als een gezonde en aantrekkelijke leefomgeving.

Cultuur in samenhang met andere beleidsterreinen

Cultuurbeleid heeft veel raakvlakken met andere beleidsthema's en dat geldt ook voor de positie van cultuur in de maatschappij. Hierdoor heeft cultuur een grote maatschappelijke betekenis. Zo kan Cultuur bijdragen aan andere maatschappelijk vraagstukken. Ook kan cultuur aan waarde winnen door samenwerking met bijvoorbeeld economie, ruimtelijke

ordering, toerisme of als bijdrage aan participatie van onze inwoners. Verder draagt cultuur bij aan de uitgangspunten van ons kader voor het Sociaal Domein, 'Meedoen in Winterswijk'. Cultuur zorgt er onder andere voor dat mensen elkaar ontmoeten en hun netwerk uitbreiden. Via cultuur kan ook eenzaamheid worden voorkomen. Bij het ontwikkelen van het plan 'Armoede uit Winterswijk 2040' is er eveneens aandacht voor de rol van cultuur. Cultuur levert daarnaast een belangrijke bijdrage aan het onderwijs (cultuureducatie) en aan de talentontwikkeling van de jongeren.

Al deze verbindingen kunnen nog beter dan nu het geval is, worden benut. Namelijk door een integraal beleid te maken. Op basis van deze Cultuurnota is onze ambitie om actief de verbinding te zoeken met andere beleidsterreinen.

Kaderstelling

Het cultuurbeleid van Winterswijk kent in de komende jaren vier speerpunten. Deze komen voort uit ervaringen uit de afgelopen jaren, maatschappelijke ontwikkelingen en de visie van de provincie en Rijksoverheid. De speerpunten zijn:

1. In stand houden van het huidige cultuuraanbod
2. Inzetten op cultuureducatie en participatie
3. Cultuur breder bereikbaar maken
4. Samenwerking met Duitsland

De gemeenteraad heeft deze speerpunten (kaders) in de vergadering van 14 september 2017 vastgesteld.

Burgerparticipatie

Van 23 november tot en met 4 december 2017 heeft de gemeente Winterswijk de cultuurweek georganiseerd. Er vond een burgerparticipatietraject plaats, op basis van de kaderstelling door de raad. Middels een krachtenveldanalyse zijn alle betrokkenen in beeld gebracht en is hen gevraagd mee te werken aan het nieuwe cultuurbeleid. De geleverde input uit de burgerparticipatie is beoordeeld op haalbaarheid. Ook is gecheckt of de wensen breed worden gedragen door de gebruikers van onze culturele voorzieningen.

Op 30 januari 2018 volgde een reflectie avond georganiseerd om de bevindingen tot dat moment te toetsten. De aanwezigen gaven aan dat de vier kaders nog steeds actueel zijn. Veel van de opmerkingen vormen een invulling van deze kaders.

Een belangrijk deel van de avond werd gesproken over de behoefte van de culturele verenigingen en organisaties aan facilitering door de gemeente.

Elkaar ontmoeten en het bevorderen van kennis

speelt daarbij een belangrijke rol. Dit onderwerp komt verderop in deze Cultuurnota uitgebreid terug.

In bijlagen 1 t/m 5 vind u de uitkomsten van het burgerparticipatietraject en de verslagen van de participatieavonden.

*****

Op de komende pagina's treft u de uitwerking aan van de 4 door de gemeenteraad gestelde speerpunten (kaders):

Speerpunt 1. In stand houden van het huidige cultuuraanbod

Winterswijk heeft een breed cultuuraanbod. Er zijn veel amateurkunstverenigingen waarin de meeste culturele disciplines zijn vertegenwoordigd. Particuliere organisaties leveren een prachtig aanbod voor inwoners en bezoekers van Winterswijk. Denk aan het Openlucht Theater, het Doopsgezinde Kerkje en het Steengroevetheater. Professionele cultuuraanbieders maken het aanbod nagenoeg compleet, zoals de bibliotheek, het theater, het instituut voor Kunst en Cultuur en de musea.

Voor de instandhouding van de grote culturele instellingen loopt in 2018 een onderzoek naar toekomstbestendigheid. Het onderzoek vindt plaats aan de hand van een toetsing van de meerjarenbegrotingen en meer jaren investeringsplannen. Hierover wordt de raad separaat geïnformeerd. Dit onderzoek moet leiden tot aanpassing van de subsidieverordening, om daarmee de toekomstbestendigheid van de Winterswijkse culturele instellingen beter te borgen. Voor de toekomstmogelijkheden van Boogie Woogie loopt een afzonderlijk traject waarover de raad wordt geïnformeerd en voorstellen zal ontvangen. De besluitvorming hierover staat los van de besluitvorming over deze Cultuurnota. Daarom stipt deze nota slechts zijdelings de onderwerpen van deze onderzoeken aan.

Deze Cultuurnota gaat over het beleid voor de komende 4 jaar. Daarvoor is het van belang een beeld te hebben van de huidige stand van zaken en van de toekomstige ontwikkelingen:

Theater De Storm

Huidige stand van zaken

Theater De Storm is een belangrijke voorziening voor de Oost-Achterhoek. Winterswijk kan zich met het theater onderscheiden ten opzichte van andere gemeenten in de regio. Het gaat goed met De Storm. Naast de professionele en amateurvoorstellingen zijn er steeds meer overige activiteiten en verhuringen in De Storm.

Toekomstige ontwikkelingen

Voor investeringen in renovaties die noodzakelijk zijn, waren in eerste instantie geen middelen beschikbaar. Toch heeft het bestuur van De Storm een oplossing gevonden voor de renovatie van de trekkenwand. Dit zal in de zomer van 2018 plaatsvinden. Voor de renovatie van de Rabobank Zaal wordt gewerkt aan een plan met hulp van derden. Voor de dekking van de kosten van de renovatie van het dak is nog geen oplossing gevonden.

Theater De Storm ontvangt een relatief lage subsidie van de gemeente Winterswijk. Dit blijkt uit de gegevens van het Theater Analyse Systeem (TAS), een online benchmarksysteem voor leden van de Vereniging van Schouwburg- en Concertgebouwdirecties (VSCD).

Uit deze TAS blijkt dat landelijk 39% van alle inkomsten van theaters afkomstig zijn uit gemeentelijke bijdragen. Voor Theater De Storm is dit 28%. De gemeentelijke exploitatiebijdrage per inwoner van Winterswijk bedraagt € 16,00. Landelijk gezien dragen de gemeenten gemiddeld € 20,61 per inwoner bij aan de exploitatie van de theaters (in % is dat 22 % lager). Dit verklaart waarom er naast de structurele subsidie tussendoor een financieel beroep wordt gedaan op de gemeente.

Theater De Storm haalt relatief veel middelen binnen middels sponsoring en uit horecaopbrengsten. De Storm ontvangt geen structurele subsidies van de provincie of van buurgemeenten, terwijl een meerderheid van het aantal bezoekers uit de regio komt. Het blijkt

lastig om te beoordelen welke gemeente kan bijdragen aan welke voorzieningen in een buurgemeente. Winterswijk kan in elk geval trots zijn op haar theateraanbod en de bezoekers van buiten Winterswijk koesteren. Ook het aantal Duitse bezoekers stijgt aanzienlijk.

Amateurkunst gezelschappen ontvangen een korting op de zaalhuur voor optredens en concerten. De korting komt grotendeels voor rekening van Theater De Storm. Daarnaast ontvangt De Storm een bijdrage van de gemeente Winterswijk om een extra korting mogelijk te maken. Alleen met deze uitgebreide kortingsregeling is het voor amateurkunstgezelschappen financieel mogelijk een zaal in Theater De Storm te huren. Voor de kortingsregeling op de zaalhuur voor amateurkunst voorstellingen is structureel een hogere bijdrage van de gemeente nodig om de werkelijke kosten te dekken.

Instituut voor Kunst en Cultuur Boogie Woogie

Huidige stand van zaken

Muziek speelt een grote rol in de Winterswijkse samenleving. Een goede muziekschool is dan ook onmisbaar. Boogie Woogie levert daarnaast een ruim aanbod aan cultuureducatie en is de spil in allerlei projectmatige initiatieven op cultuurgebied. Ook dans is een belangrijk deel van het aanbod. Boogie Woogie is steeds vaker de plek voor evenementen en bijeenkomsten. Boogie Woogie sluit naadloos aan bij de ontwikkelingen in het beleid van de Rijksoverheid en provincie en alle ontwikkelingen rond cultuureducatie.

De financiële situatie bij Boogie Woogie is zeer zorgelijk. Dit komt door de forse bezuinigingen en de toename van het aantal leerlingen. Men was uitgegaan van een daling van het leerlingenaantal. In 2010 bedroeg de subsidie van de gemeente Winterswijk nog € 788.426,-. In 2017 was dit € 450.000,-. Intussen is de dienstverlening in stand gebleven. Om te kunnen overleven, is de hulp ingeroepen van de gemeenten Aalten, Oost Gelre en Winterswijk. Boogie Woogie heeft een beleidsplan opgesteld, met daarin een aantal scenario's. Dit plan is in juni 2018 behandeld in de gemeenteraad van Winterswijk. Er zijn financiële middelen beschikbaar gesteld voor de liquiditeit in 2018 en voor de kosten van het ontwikkelen van een nieuw businessplan.

Toekomstige ontwikkelingen

Boogie Woogie is veel meer dan alleen een muziekschool. Ook binnen het sociaal domein is Boogie Woogie actief. In de regio is Boogie Woogie sinds kort betrokken bij projecten vanuit het Cultuur en Erfgoedpact.

De muziekverenigingen spelen een grote rol in de Winterswijkse samenleving. Voor hen is Boogie Woogie een belangrijke partner. De lessen Algemene Muzikale Vorming voor het primair onderwijs leggen de basis voor een muzikale toekomst van veel Winterswijkers. Boogie Woogie is dus verweven met veel partners in Winterswijk en de regio.

In het beleidsplan van Boogie Woogie staat een totaaloverzicht van alle activiteiten. Sturing hierop door de gemeente is belangrijk, bijvoorbeeld voor het stimuleren van talentontwikkeling en het afnemen van gekwalificeerde examens. Boogie Woogie werkt in de tweede helft van 2018 aan een businessplan. Het bestuur van Boogie Woogie wil met hulp van de gemeenten haar toekomst borgen, door een aantal zaken goed te organiseren. Een onderdeel is een productencatalogus waarbij per product de prijs duidelijk is. Verder is het voornemen om de administratie beter onder handen te nemen, om ook daaruit meer inzichten te verkrijgen.

In het gebied rond het Weurden is het Cultuurkwartier Boogie Woogie in ontwikkeling. Een project met daarin een kruisbestuivende mix van cultuurvoorzieningen, horeca, retail en wonen. Als het instituut Boogie Woogie hierin kan participeren, ontstaan nieuwe kansen voor samenwerking en het optimaal delen van ruimte en faciliteiten. Hier liggen kansen voor besparingen en efficiëntie. Boogie Woogie dient actief te participeren in dit project met een pro actieve, samenwerkende houding. De gemeente kan bijdragen aan een succes door een passend projectplan te stimuleren.

Boogie Woogie wil graag een kortingsregeling voor de zaalhuur voor amateurkunst invoeren. Maar daarvoor heeft de instelling onvoldoende middelen. De concertzaal met 226 stoelen

heeft een uitstekende akoestiek en is zeer geschikt voor concerten. De concurrerende tarieven van Theater De Storm maken de concertzaal van Boogie Woogie echter onaantrekkelijk. Het is wenselijk dat de gemeente Winterswijk een zelfde kortingsregeling treft met Boogie Woogie als met Theater de Storm.

Bibliotheek Oost-Achterhoek

Huidige stand van zaken

De dood van de literatuur en het einde van het boek zijn al vaak aangekondigd. Maar ondanks deze sombere voorspellingen constateert de Raad voor Cultuur in zijn advies van 19 april 2018 'De daad bij het woord' dat de wereld van de letteren en bibliotheken springlevend is. Het lezen verandert weliswaar en het aantal boekenlezers neemt voortdurend af, maar er blijft een onuitroeibare behoefte bestaan aan het vertellen, lezen of beluisteren van verhalen.

Het aandeel in de structurele subsidie van de gemeente Winterswijk voor de dienstverlening van de Bibliotheek Oost-Achterhoek bedraagt € 12,89 per inwoner per jaar. Dat is exclusief de subsidie voor exploitatie en huisvestingskosten. Daarmee scoort Winterswijk plek 3 in de top 10 van laagste structurele subsidies in Nederland. Gemiddeld komt het subsidiebedrag voor dienstverlening uit op € 23,93

Een punt van grote zorg blijft het geringe leesplezier onder jongeren en de dalende leestijd, ook onder jongvolwassenen. Het thuismilieu speelt hierin een bepalende rol. Wie opgroeit in een huis zonder boeken, wie als kind zelden werd voorgelezen en wie zijn ouders niet ziet lezen, kan op school en in zijn latere leven steeds moeilijker voor 'de letteren' worden gewonnen.

De Raad voor Cultuur roept gemeenten en provincies op om te zorgen voor een hoogwaardige bibliotheekvoorziening. Bij voorkeur met een palet aan functies op het gebied van 'lezen en literatuur', 'ontwikkeling en educatie' en 'ontmoeting en debat'.

In Winterswijk is de Bibliotheek Oost-Achterhoek zeer actief. De uitleenfunctie verschuift meer naar de achtergrond. Er is aandacht voor leesbevordering bij de jeugd. Dit verdient voortdurende aandacht en vraagt om het opzetten van nieuwe projecten. Nieuwe Nederlanders leren Nederlands met hulp van vrijwilligers van het Taalhuis. De organisatie is in handen van de bibliotheek. Er is aandacht voor mediawijsheid en met Digisterker worden met name ouderen wegwijs gemaakt in de digitale wereld die ons steeds meer omringt. Zo zijn er nog veel voorbeelden te noemen van activiteiten vanuit de bibliotheek. De Bibliotheek Oost-Achterhoek is innovatief en eigentijds. Ook blijkt de bibliotheek telkens weer open te staan voor nieuwe trends vanuit landelijke en regionale organisaties.

Toekomstige ontwikkelingen

De verhuizing van de bibliotheek naar het Gerrit Komrij College heeft geleid tot klachten van oudere inwoners van Winterswijk over de bereikbaarheid van de bibliotheek. De beleving 'achter het spoor en de tunnel' zouden een belemmering zijn. Dit heeft geleid tot ledenverlies. De bibliotheek kan mogelijk terug komen in het centrum van Winterswijk. Namelijk in het nieuw te ontwikkelen cultuurkwartier Boogie Woogie. Niet alleen voor bezoekers kan dit positief zijn, óók voor de bibliotheek zijn er voordelen te behalen. Er ontstaat meer ruimte voor ontmoeting, debat, ruimte om te studeren en gelegenheid voor nieuwe Nederlanders om te internetten en te scannen. Voor nieuwe ontwikkelingen op bibliotheekgebied zijn multifunctionele ruimten in het nieuwe cultuurkwartier van belang. De banden met het Gerrit Komrij College zijn de afgelopen jaren aangehaald en kunnen ook op een nieuwe locatie in stand blijven. Omdat de bibliotheek nu vrij van huur in het Gerrit Komrij College gevestigd is, moet een eventuele verhuizing financieel wel haalbaar zijn.

Villa Mondriaan

Huidige stand van zaken

Het museumbezoek in Nederland is *booming*. Grote bezoekersaantallen stimuleren musea om zich telkens weer te profileren met aansprekende en soms spectaculaire tentoonstellingen. Museum Villa Mondriaan is ook een toonaangevende voorziening met bovenregionale aantrekkingskracht. Het museum is een belangrijke publiekstrekker in Winterswijk. Op 21 mei 2018 bestond Villa Mondriaan vijf jaar. In de afgelopen vijf jaren is het Villa Mondriaan gelukt het museum en Winterswijk op de kaart te zetten. Het museum probeert een breed publiek te bereiken, door de combinatie van hoogwaardige tentoonstellingen en aantrekkelijke randprogrammering. Dit heeft een positief effect op de lokale economie en de voorzieningen in de gemeente Winterswijk.

Toekomstige ontwikkelingen

Bestuur en directie van Villa Mondriaan streven elk half jaar naar een nieuwe, spraakmakende expositie. Om zo nog meer bezoekers te verleiden Villa Mondriaan te bezoeken. Wisselende tentoonstellingen leiden tot nieuwe bezoekers, maar ook tot herhaalbezoek. Ook trekken tentoonstellingen met beroemde namen veel publiek. Villa Mondriaan gratis toegankelijk maken voor museumjaarkaarthouders zou een enorme impuls kunnen betekenen voor de bezoekersaantallen. Maar de vraag is of dit financieel haalbaar is. De mogelijkheden worden momenteel onderzocht.

Ook verzorgt Villa Mondriaan educatieprojecten. Daarnaast is men is een project gestart voor ouderen met dementie. Dit is een mooi voorbeeld van een *cross over* tussen cultuur en het sociaal domein.

Museum Wereld van Wenters

Huidige stand van zaken

Vereeniging Het Museum heeft een breed draagvlak in de Winterswijkse samenleving. Dat blijkt onder andere uit het grote aantal leden. Inwoners en bezoekers van Winterswijk tonen interesse in het aanbod van lezingen, tentoonstellingen, demonstraties en filmavonden. Groepen scholieren bezoeken regelmatig de Museumfabriek. De Museumfabriek krijgt steeds meer het karakter van museum. De expositiemogelijkheden zijn vergroot en het depot is op orde.

In 2017 is het belevenismuseum Wereld van Wenters geopend in de Meddosestraat. De bezoekersaantallen blijven nog achter bij de verwachtingen, al worden de activiteiten doorgaans goed bezocht.

Toekomstige ontwikkelingen

Het belevenismuseum Wereld van Wenters is volop in ontwikkeling. Er wordt bijvoorbeeld gewerkt aan de uitstraling van het museum. Door een project van het Cultuur en Erfgoedpact is het mogelijk om kunstenaars in te zetten voor de ontwikkeling van een uitnodigend concept. Vrijwilligers en klusjesmannen knappen de vertrekken van de oude bakkerij op, met de bedoeling deze ruimtes per 1-7-2019 bij het museum te betrekken. Het doel is om in 2020 2.500 betalende bezoekers te trekken.

Ook de Museumfabriek ontwikkelt zich volop. Naast het depot, het Historisch Informatiepunt, de werkplaats en het juniorlab is er inmiddels een volwaardige expositieruimte ontstaan.

Openluchttheater

Het Openluchttheater is één van de oudste cultuur aanbieders in Winterswijk. Jaarlijks organiseert het theater verrassende voorstellingen, soms ook voor specifieke doelgroepen. Het in stand houden van dit theater en het aanbod is voor Winterswijk belangrijk. Het zorgt voor een goed aanvullend cultuuraanbod. Het is daarom van belang om actief mee te werken aan de faciliterende verzoeken van het Openluchttheater. Voor zover mogelijk voldoet de gemeente daar momenteel aan. Daarmee kan het Openluchttheater in stand worden gehouden.

Doopsgezinde Kerkje

Het Doopsgezinde Kerkje is een relatief nieuwe aanbieder van Kunst en Cultuur in Winterswijk. De Stichting Cultureel Beheer is verantwoordelijk voor het organiseren van culturele evenementen. In korte tijd is er een vaste klantenkring ontstaan. Jaarlijks worden er minimaal tien concerten georganiseerd. Deze activiteiten hebben inmiddels een vaste plek gekregen in het Winterswijkse cultuuraanbod, naast de voorstellingen in Theater De Storm en de concertzaal van Boogie Woogie.

Het kleinschalige, intieme karakter van de optredens is een rijke aanvulling voor Winterswijk. Bovendien is het kerkje een podium voor jong talent. De stichting wil een jaarlijks 'Podium on stage classic' organiseren. Verder wil men nieuwe Nederlanders uitnodigen om een optreden te verzorgen. Er worden nog meer nieuwe activiteiten gepland.

Om dit alles te organiseren, is financiële ondersteuning noodzakelijk. Ook heeft het bestuur van de stichting meermaals aangegeven dat het steeds moeilijker wordt om kwalitatief hoogstaande optredens voor de regio voor een betaalbare prijs aan te bieden. Er komt een afzonderlijk voorstel om het subsidieverzoek van de stichting te belonen met een structurele subsidie.

Carillon

Wekelijks op woensdagmorgen en tijdens bijzondere gelegenheden wordt het carillon van de Jacobskerk bespeeld. Dit gebeurt inmiddels al 25 jaar. De *Werkgroep Carillon en Luidklokken Jacobstoren* heeft plannen voor nieuwe activiteiten. Zo komt er een carillon-Jukebox waarbij de beiaardier speelt op verzoek en er wordt gedacht aan een concert door koperblazers op de trans van de toren in samenspel met het carillon en combinaties met bijvoorbeeld koren.

Stimuleringsbudget voor nieuwe initiatieven

Op het hoogtepunt van de financiële crisis hebben de Winterswijkse raadsleden een aantal jaren 10% van hun raadsvergoeding beschikbaar gesteld voor cultuur. Dit is inmiddels omgezet in een regulier budget. Hieruit worden eenmalige subsidies verstrekt van maximaal € 1.000,-. Het gaat dan vooral om het eenmalig stimuleren van nieuwe activiteiten die net dat steuntje in de rug nodig hebben, activiteiten die afwijken van algemeen gebruikelijke of die zonder een kleine bijdrage van de gemeente niet door zouden gaan. Het moet een publieksactiviteit betreffen. Van deze regeling wordt optimaal gebruik gemaakt.

Toetsing meerjarenbegrotingen culturele instellingen

Voor behoud van het totale cultuuraanbod van Winterswijk zijn financieel gezonde instellingen noodzakelijk. Een passende indexering van de subsidies is een voorwaarde. Evenals facilitering door de gemeente en ondersteuning van de besturen in hun professionaliteit. Verderop in deze nota komt dit nog uitgebreider aan de orde.

Na jaren van bezuinigingen op de subsidies voor culturele instellingen heeft de gemeenteraad gevraagd om een onderzoek naar de financiële situatie bij deze organisaties. Directe aanleiding hiervoor zijn de recente ontwikkelingen bij Boogie Woogie. Het onderzoek heeft plaatsgevonden bij de volgende vijf subsidieontvangers:

- Intituut voor Kunst en Cultuur Boogie Woogie
- Theater De Storm
- Bibliotheek Oost-Achterhoek
- Villa Mondriaan
- Stichting exploitatie museum in het hart van Winterswijk

De huisaccountant van de gemeente Winterswijk heeft het onderzoek verricht. Een opvallende uitkomst is de soms gebrekkige administratie bij enkele instellingen. Er valt winst te behalen als administratief zwakke instellingen hun administratie (deels) onderbrengen bij instellingen die hun administratie goed op orde hebben. Hierover zijn inmiddels gesprekken gaande met drie culturele instellingen.

Met het aanscherpen van de Algemene Subsidie Verordening voor instellingen die meer dan € 100.000 subsidie ontvangen, lijkt het ook mogelijk om toekomstige verrassingen voor een deel te voorkomen. De volgende aanpassingen in de subsidieverordening worden daarom voorgesteld:

1. Jaarlijks een gedetailleerde meerjarenbegroting voor de komende 4 jaar verplicht stellen.
2. Een liquiditeitsbegroting verplicht stellen.
3. De verplichting opnemen om in de begroting bestemmingsreserves op te nemen op basis van een investeringsbegroting en een meerjarenonderhoudsplan. Hiervoor per instelling de uitgangspunten vastleggen. Daarin de garantie opnemen dat de middelen voor de bestemmingsreserves daadwerkelijk beschikbaar moeten zijn.
4. In de jaarstukken een overzicht opnemen van de mogelijke risico's in bedragen en het hiervoor benodigde weerstandsvermogen.

Het is noodzakelijk dat de instellingen in Winterswijk toekomstbestendig en financieel gezond zijn. Daarvoor willen we samen met de besturen van de instellingen onderzoeken welke ondersteuning hiervoor nodig is. Dat zou bijvoorbeeld kunnen door periodiek een onafhankelijk adviseur aan te laten sluiten bij bestuursvergaderingen van de instellingen.

Samenwerking tussen de culturele instellingen

Sinds 2009 hebben de samenwerkingsmogelijkheden door de culturele instellingen de volle aandacht van de gemeenteraad. In de afgelopen jaren hebben de culturele instellingen elkaar dan ook steeds meer 'gevonden'. Zij schetsen dat zelf in het samenwerkingsdocument bij deze Cultuurnota (zie bijlage). De directies van de instellingen geven aan dat zij volledig achter de wens om meer samen te werken staan. In de komende jaren willen en kunnen zij de samenwerking graag verder uitbouwen. Een voorbeeld dat al eerder werd aangehaald in deze Cultuurnota, is het samen voeren van een goede administratie.

Naast de samenwerking tussen de culturele instellingen onderling zijn er meer samenwerkingspartners. Denk aan het Gerrit Komrij College en de lokale publieke omroep RTV Slingeland. De meeste samenwerkingsmogelijkheden worden gevonden in de keten zelf. Dus bijvoorbeeld bij de theaters onderling over de programmering of het inzetten van elkaars personeel. Of de gezamenlijke bibliotheken over bijvoorbeeld één administratiekantoor of het samen aanbesteden van automatisering. Er wordt ook goed samengewerkt met plaatselijke ondernemers, zoals met boekhandel Kramer. Of met het Steengroevetheater, Vereniging Volksfeest en het Openluchttheater. De culturele instellingen hebben ook goede verbindingen met de scholen. Voorbeelden zijn de jaarlijkse bezoeken van leerlingen van het Gerrit Komrij College aan Villa Mondriaan en aan voorstellingen in Theater De Storm. Ook hier is invulling gegeven aan een goede samenwerking.

Ook het in ontwikkeling zijnde Cultuurkwartier Boogie Woogie levert kansen voor meer samenwerking tussen verschillende culturele instellingen en ondernemers. Denk aan in ieder geval het delen van faciliteiten en medewerkers, om ze zo ook breder inzetbaar te maken.

Indexering van subsidies

Met de verminderde subsidieverstrekking aan de culturele instellingen heeft de gemeente Winterswijk in de afgelopen jaren de absolute grenzen opgezocht. Door een beperkte indexering hebben instellingen bijvoorbeeld niet meer kunnen reserveren voor vervangingsinvesteringen. Om ervoor te zorgen dat de culturele instellingen niet door die ondergrens zakken, is een passende indexering van de subsidies noodzakelijk.

Sinds 2010 zijn de gemeentelijke subsidies 0.9 % gestegen. De gemiddelde cao-stijging sinds 2010 is volgens het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) 10.7% en op basis van contractuele loonkosten zelfs 13.9% (cijfer april 2018). Daarmee staan de instellingen in Winterswijk dus fors op achterstand. Voorgesteld wordt om vanaf 1-1-2019 hetzelfde indexeringspercentage te hanteren als het Centraal Bureau voor de Statistiek voor cao-lonen en contractuele loonkosten gebruikt. Een eenmalige inhaalslag per 1-1-2019 op de subsidies

voor De Storm, Boogie Woogie, de bibliotheek, Villa Mondriaan en voor de Stichting Exploitatie Museum in het Hart van Winterswijk is een aandachtspunt.

Naast de jaarlijkse subsidies voor de culturele instellingen zijn ook de volgende budgetten de afgelopen tien jaar niet geïndexeerd:

- Voor de zeven Winterswijkse muziekverenigingen is al 10 jaar jaarlijks hetzelfde subsidiebudget van in totaal € 18.000,- beschikbaar. Dit budget wordt naar verhouding verdeeld over de zeven verenigingen: Koninklijke Winterswijksche Orkest-Vereeniging, Muziekvereniging Excelsior, Muziekvereniging Eendracht, Fanfare Crescendo Ratum, Muziekvereniging Concordia Winterswijk-Kotten, Muziekvereniging Sint Jan Meddo en de Winterswijkse Accordeon Vereniging.
- Het cultuureducatieproject Kunstwijs ontvangt ook al jaren een vaste bijdrage die niet wordt geïndexeerd.
- De subsidie voor het literair café is ook al jarenlang niet geïndexeerd.

Een eenmalige subsidieverhoging voor deze subsidiebudgetten is een aandachtspunt.

Speerpunt 2. Inzetten op cultuureducatie en participatie

Onderwijs in Kunst en Cultuur is belangrijk voor de ontwikkeling van kinderen. Landelijk en provinciaal is er veel aandacht voor cultuureducatie. In deze Cultuurnota staat wat de plaats, inhoud en kwaliteit ervan in Winterswijk is.

Het voortgezet onderwijs pakt haar rol rond cultuureducatie en participatie goed op. Dit blijkt uit het cultuuraanbod van de scholen en de projecten die worden uitgevoerd, bijvoorbeeld rond een thema als Gerrit Komrij. Maar ook uit de samenwerking met culturele instellingen, zoals Theater De Storm. Kennis nemen van het werk van Piet Mondriaan is inmiddels opgenomen in een leerlijn die in de brugklas start en doorloopt tot en met de bovenbouw. Bezoeken aan Villa Mondriaan en het Gemeentemuseum in De Haag zijn daarin vaste onderdelen.

In het primair onderwijs ligt op dit moment de focus vooral op taal en rekenen. Vakken waarin het visueel-ruimtelijke gebied en het muzikale de aandacht heeft, zijn echter onmisbaar in een school. Deze vakken horen als vanzelfsprekend bij de vorming tot volwassene. Helaas is daar niet altijd voldoende ruimte voor.

Het aanwakkeren van belangstelling voor Kunst vindt zijn basis in het onderwijs en dat legt dan meteen daar ook een grote verantwoordelijkheid. Het onderwijs kán een belangrijke rol spelen en een stevige invloed uitoefenen bij de ontwikkeling van kunstzinnig talent. Daarom de opdracht aan het onderwijs: talenten herkennen, er zorgvuldig mee omgaan, en zorgen dat talent zich kan ontwikkelen.

Interessant zijn de opmerkingen tijdens het burgerparticipatietraject:

- Het is belangrijk om het creatieve vermogen van een kind/leerling aan te spreken.
- Houd rekening met wat een kind van deze tijd wil of belangrijk vindt. Maak een vertaalslag naar eigentijdse Kunst.
- Het culturele en creatieve proces is belangrijker dan het kennismaken van de cultuur die er al is. Kinderen moeten zelf cultuur ontdekken en maken.
- Vanuit de jeugd is het van groot belang dat we iets doen vanuit moderne technieken (digitaal en social media)

Voor meer van deze uitspraken wordt verwezen naar het verslag in de bijlage bij deze nota.

De kansen van kinderen op deelname aan Kunst en Cultuur zijn zeer ongelijk verdeeld in ons land. Dat is al gedurende langere tijd het geval. Het opleidingsniveau en de interesse van ouders spelen ook hierbij een grote rol, evenals hun financiële beperkingen. De ongelijkheid is kleiner als kinderen op school uitgebreid in contact komen met Kunst en Cultuur. Helaas wordt voor cultuureducatie in het basisonderwijs beperkt tijd ingeruimd. Veel docenten voelen zich bovendien ongemakkelijk bij het verzorgen van een muziek- of dramalessen. Of soms vraagt

de reken- of taaltoets extra tijd, waardoor de handvaardigheidles simpelweg vervalst. Slechts een beperkte groep vakdocenten, cultuurcoördinatoren, leerkrachten en directies is enthousiast over cultuuronderwijs. De positie van het cultuuronderwijs en de aanstelling van de kunstdocent staan dan ook onder druk. Hierdoor is er binnen scholen weinig spirit om het cultuuronderwijs steviger te verankeren en de kwaliteit te verhogen. Stimulansen moeten van buiten komen en het is van belang dat docenten hierin goed worden ondersteund. Het cultuureducatieproject Kunstwijs is hiervoor de beste route. Daar ligt de inhoudelijke kennis en zijn de contacten met het onderwijs.

Voorgesteld wordt om de aandacht komende jaren vooral te richten op het primair onderwijs. Het doel is de cultuureducatie te intensiveren en een vaste plek te geven in het lesrooster. Door het verhogen van het budget voor Kunstwijs kan veel worden bereikt. Zeker in combinatie met projecten als 'Cultuureducatie Met Kwaliteit'. Met een ruimer budget zijn meer uren beschikbaar en er is tijd om de samenwerking te zoeken met sport. Dat kan bijvoorbeeld door sport- en cultuurprojecten samen aan te bieden aan de scholen. Zij kunnen dan hun eigen pakketten samenstellen.

Ouders hebben in Winterswijk de keuze om hun kinderen na schooltijd te sturen naar de cultuur BSO. Het streven is om het culturaanbod van de BSO te laten aansluiten bij de lespakketten op school. In de BSO is dan een verdieping mogelijk van de basislessen op school.

Cultuur participatie

Voor een breed cultureel aanbod zijn de grote instellingen en de amateurkunst van wezenlijk belang. Hier wordt een groot deel van de Winterswijkse jeugd bereikt. De Winterswijkse culturele instellingen pakken dit goed op, ook op school. Daarnaast wordt gezocht naar de mogelijkheden voor cultuurbeleving voor ouderen. Een verbinding met het ouderenbeleid is zeker denkbaar, bijvoorbeeld in de strijd tegen vereenzaming. Cultuuractiviteiten bieden hiervoor diverse mogelijkheden. Daarnaast is er aandacht voor de cultuurbeleving van en door nieuwe Nederlanders. Cultuur kan een rol spelen bij inburgering. Ook dit wordt door de Winterswijkse culturele instellingen en verenigingen ondersteund.

Het Cultuur en Erfgoedpact ontwikkelt eveneens projecten die zich richten op deze groepen. De gemeente Winterswijk wil dit soort initiatieven stimuleren door bij te dragen aan de activiteiten van het Cultuur en Erfgoedpact.

Cultuureducatie Met Kwaliteit

Cultuureducatie Met Kwaliteit (CMK) is het landelijke impulsprogramma dat in 2018 een tweede termijn ingaat. In het kader van dit programma werken scholen aan nieuwe leerlijnen, deskundigheidsbevordering en de band met de culturele omgeving. CMK is een belangrijk instrument voor het verbeteren van cultuureducatie voor het primair onderwijs en voldoet daarmee aan het kader 'Inzetten op cultuureducatie en participatie', zoals de gemeenteraad heeft vastgesteld.

Door deze kwaliteitsslag binnen het onderwijs veranderen ook de wensen en behoeften richting de gemeentelijke (culturele) infrastructuur. Belangrijk is dat deze infrastructuur aansluit op de

De meeste Winterswijkse muziekverenigingen bieden een eigen programma aan voor het onderwijs. Er wordt actief gemusiceerd op school of bij de vereniging. Jongeren worden enthousiast gemaakt voor muziek met projecten, zoals Music4life, Unity, 'Maak zelf muziek' of Pretteketet. Een aantal leerlingen wordt vervolgens ook lid van de muziekvereniging. Daarvoor hebben de meeste verenigingen een apart jeugdorkest of een leerlingenorkest, zoals het Kabouterorkest, Music kids, De Notenbende of het lego orkest.

vraag van de scholen. Gemeenten zijn dan ook een essentiële partner in dit proces van professionalisering en borging van cultuureducatie.

Cultuurmij Oost is de uitvoerende partner namens de provincie Gelderland van het CMK-programma. Cultuurmij Oost betreft kunstenaars en culturele instellingen bij actuele opgaven in het onderwijs, de zorg, bedrijven en gemeenten. Boogie Woogie is voor Aalten, Oost Gelre en Winterswijk de praktische uitvoerder van CMK. In Winterswijk zijn er al met elf scholen afspraken gemaakt over deelname aan CMK. De co-financiering die hiervoor nodig is, wordt tot 2020 door de provincie Gelderland gesubsidieerd.

Meer Muziek in de Klas

Structureel muziekonderwijs voor alle 1,6 miljoen kinderen op de basisschool in Nederland is het doel van het project 'Meer Muziek in de Klas'. Muziek draagt op een unieke manier bij aan de ontwikkeling van kinderen. Wetenschappelijk onderzoek toont dat keer op keer aan. Het bevordert bijvoorbeeld de sociaal-emotionele ontwikkeling en de ontwikkeling van het brein. Daarom is muziekonderwijs op de basisschool zo belangrijk. Juist muziek legt een structurele basis voor empathie, sociale binding, kwaliteit van leven, creativiteit, luisteren naar elkaar en openstaan voor verschillen: onmisbare menselijke waarden in onze maatschappij.

Ook in dit project is Cultuurmij Oost de uitvoerende partner. Hun rol bestaat uit het verbinden van conservatoria en Pabo-opleidingen aan de lokale convenanten en het onderling uitwisselen van kennis en ervaring. Daarnaast helpt Cultuurmij Oost om de rol van muziekverenigingen zo goed mogelijk te ondersteunen.

Muziek in de Klas is in verschillende regio's al van start gegaan. Samenwerking tussen gemeenten, basisscholen, centra voor de kunsten, muziekverenigingen en het bedrijfsleven heeft hier reeds vorm gekregen. Voor onze regio starten de gesprekken in 2018 en wordt een voorstel uitgewerkt.

Speerpunt 3. Cultuur breder bereikbaar maken

Cultuur is voor iedereen. Dit sluit aan bij het landelijke en provinciale beleid, zoals ook in de voorgaande paragrafen is weergegeven. Winterswijk kent een heel aantal prachtige voorzieningen. Die zijn er voor alle Winterswijkers. Het cultuurbeleid van de gemeente Winterswijk is er dan ook op gericht om met het culturaanbod zoveel mogelijk Winterswijkers te bereiken.

Eén van de ambities van het coalitieakkoord 'Winterswijk maken we samen' is: "We leggen een koppeling tussen sport en cultuur met het plan 'Armoede uit Winterswijk 2040' waar dit mogelijk is". In deze cultuurnota wordt dit vooral vorm gegeven door stevig in te zetten op cultuureducatie voor de schoolgaande jeugd. Daar kan de basis worden gelegd voor een goede culturele ontwikkeling van alle Winterswijkse kinderen. Dat kan zowel actief door de kinderen zelf aan de slag te laten gaan, als passief door het bezoeken van voorstellingen of exposities. Verder kan cultuur breder bereikbaar worden gemaakt door het financieel toegankelijker te maken. Dat gaat verder dan mogelijk is binnen het cultuurbeleid. Hier zit de koppeling met het te ontwikkelen armoedebeleid.

Tijdens de gemeenteraad van 27 oktober 2016 is uitgebreid gesproken over het breder bereikbaar maken van cultuur voor alle Winterswijkers. De ingediende moties hierover zijn ingetrokken en verworpen, maar het college heeft de toezegging gedaan dat het idee voor een cultuurstrippenkaart wordt meegenomen in het armoedebeleidsplan.

Tijdens de behandeling van kadernota cultuur in de raadscommissie van 30 augustus 2017 heeft de raad opnieuw gevraagd om aandacht voor de koppeling met het armoedebeleid. Deze koppeling zal dan ook een voortdurend aandachtspunt zijn, zowel binnen het cultuurbeleid als binnen het armoedebeleid.

Cultuur draagt daarnaast bij aan de uitgangspunten in ons kader voor het sociaal domein, 'Meedoen in Winterswijk'. Verbinding van cultuur met de samenleving is van groot belang. Het stimuleren en faciliteren van amateurkunst is daarom eveneens een belangrijke pijler van het gemeentelijk beleid.

Gelukkig is er veel jeugd betrokken bij de muziekverenigingen in Winterswijk. Boogie Woogie, de gemeente en de muziekverenigingen leggen hiervoor de basis door Algemene Muzikale Vorming aan te bieden in het primair onderwijs.

Echter, de opleiding van de ouders bepaalt steeds meer het eindniveau van het kind in het onderwijs. Ook de kansen van kinderen op culturele ontwikkeling zijn ongelijk. Heb je als kind rijke ouders, dan kun je op muziekles. Of naar de jeugdtheaterschool. Als je in de Achterhoek woont, heb je minder kans op cultuurdeelname dan als je in een grote stad woont.

Om met de rijkdom van Kunst en Cultuur in contact te komen, zijn kinderen ook afhankelijk van wat zij buiten school, dus in de privésfeer, aangeboden krijgen. Zeker als zij hun talenten op dit gebied verder willen ontwikkelen. Of het nu gaat om muziek, dans, drama, schrijven, media of om beeldende vorming. Er is nóg een factor die de kans op cultuurdeelname bepaalt. Namelijk het vinden van een betaalbare docent, niet te ver van huis.

Deze ongelijkheid in ontwikkelingskansen van kinderen haalt het nieuws niet of nauwelijks. Terwijl het hier gaat om de brede ontwikkeling van het kind, het ontsluiten van culturele rijkdom uit verleden, heden en voor de toekomst, en het ontwikkelen van creativiteit en verbeelding. Dat vraagt om goede voorzieningen, samenwerking tussen scholen en culturele instellingen en steun van overheden. Het project Kunstwijs met een breed cultuuraanbod voor leerlingen uit het primair onderwijs is hiervoor een belangrijk hulpmiddel.

Een oplossing voor het probleem bij volwassenen valt niet te organiseren vanuit het beleidsterrein Kunst en Cultuur. Hiervoor zoeken we actief de samenwerking met het beleidsterrein armoedebestrijding.

Actieve Kunstbeleving

We maken onderscheid tussen actieve en passieve cultuurparticipatie. Actief is zelf doen, zelf een muziekinstrument bespelen, een gedicht schrijven of een foto maken. Een museum bezoeken, een roman lezen of naar een concert of festival gaan zijn passieve vormen van cultuurparticipatie. De gemeente kan de kwaliteit van amateurkunstbeoefening en cultuurparticipatie stimuleren door ze te ondersteunen. Daarvoor geeft deze Cultuurnota een aantal voorzetten. Het college van Burgemeester en Wethouders zal de gemeenteraad nadere voorstellen doen.

De sociale functie van kunstbeoefening en haar bijdrage aan betekenisgeving en ontmoeting kunnen een rol spelen bij thema's als leefbaarheid en maatschappelijke cohesie. Daarvoor is de focus op kwaliteit van belang, maar bijvoorbeeld ook inspelen op de vraag naar atelierruimte voor (nieuwe) kunstenaars als die behoefte wordt aangegeven.

Nieuwe culturele initiatieven kunnen we als gemeente stimuleren met een steuntje in de rug gedurende de opstartfase. Hiervoor is reeds structureel een beperkt budget beschikbaar.

Passieve Kunstbeleving

Er is een groot cultuuraanbod in Winterwijk. Maar het is lastig om iedereen te bereiken en van informatie te voorzien. Vanuit het burgerparticipatietraject is aangegeven dat er veel behoefte bestaat aan een goede, bereikbare en volledige cultuuragenda. Tijdens de reflectieavond ter voorbereiding op deze Cultuurnota was dit ook een groot en belangrijk thema. Voor dit punt worden in deze beleidsperiode de mogelijkheden onderzocht en uitgewerkt, samen met betrokken partijen op het gebied van Cultuur en vrijetijdseconomie.

Een prachtig initiatief voor kunstbeleving is KunstOer. Jaarlijks is er tijdens de Pinksterdagen een kunstroute langs erfgoedlocaties waar een kunstenaar zijn of haar werk presenteert. Dit nagenoeg gratis te bezoeken evenement is ook van belang voor de toeristische bezoeker van Winterswijk. Veel bezoekers komen er specifiek voor naar Winterswijk. Ondersteuning van dit

evenement door de gemeente is van wezenlijk belang. Zeker ook omdat KunstOer de potentie heeft om uit te groeien tot een regionaal evenement. De organisatie van KunstOer heeft hiervoor een subsidieverzoek aangekondigd.

De expositieruimte voor beeldende kunst in de Tricot kende een breed aanbod van professionele kunst met enig aanzien en interessant werk. De exposities trokken bezoekers uit de verre omgeving. Het wegvallen van deze expositieruimte valt te betreuren. Het is wenselijk om eventuele nieuwe initiatieven vanuit de samenleving met een vergelijkbaar aanbod actief te ondersteunen.

De afgelopen jaren was er geen budget beschikbaar voor kunst in de openbare ruimte. Er zijn dan ook geen kunstwerken toegevoegd. Om dit toch weer mogelijk te maken, wordt voorgesteld om hiervoor budget te reserveren. Het streven is dan om jaarlijks een kunstwerk te realiseren. Een richtlijn voor een rekenwijze kan zijn: jaarlijks een bedrag reserveren voor kunst in de openbare ruimte ter hoogte van 1 procent van de kosten voor groenonderhoud.

Popcultuur

De Winterswijkse popcultuur is van oudsher befaamd. Nog altijd zijn er binnen Winterswijk diverse bandjes actief. Er zijn geluiden bekend dat er behoefte bestaat aan oefenruimte en mogelijkheden om goede opnames te maken. Toch is het niet duidelijk hoe de gemeente deze bandjes kan helpen, omdat zij zich niet bij de gemeente melden. SPOT jongerenwerk heeft wel contacten. Als er signalen binnenkomen bij de gemeente Winterswijk dan is het wenselijk om de popcultuur actief te ondersteunen.

Muziekverenigingen

De muziekverenigingen leveren een wezenlijke bijdrage aan het breder bereikbaar maken van Kunst en Cultuur. Immers, ze zijn voor iedereen zichtbaar. De verenigingen spelen dan ook een belangrijke rol in de Winterswijkse samenleving. In elke vereniging is er een sterke onderlinge band en bijna elke familie in Winterswijk heeft wel een link met één van de orkesten. Er zijn veel jonge mensen betrokken die samen met muzikanten uit verschillende leeftijdscategorieën muziek maken. Op deze wijze ontstaat al op jonge leeftijd een sterke band met Winterswijk middels de vereniging. Het ledenaantal ligt al jarenlang op ongeveer 750 leden. Het aantal leden blijft dus stabiel. Overigens staat men ook buiten het verenigingsleven voor elkaar klaar. Bij een muziekvereniging is het Naoberschap nog vanzelfsprekend.

De Winterswijkse muziekverenigingen spelen op een uitzonderlijk hoog niveau. In de afgelopen jaren hebben zij duidelijk een professionaliseringslag gemaakt. Dit blijkt onder meer uit de wijze waarop zij concerten verzorgen. Maar bijvoorbeeld ook uit het feit dat zij tegenwoordig netwerkbijeenkomsten organiseren voor ondernemers en uit de opdrachten voor componisten voor nieuwe eigen composities. Het is opvallend hoe de Winterswijkse muziekverenigingen met hun tijd mee gaan. Zo is er de laatste veel aandacht voor percussie, met verrassende optredens tot gevolg. Ook hierbij is de jeugd zeer actief.

Muziekverenigingen richten zich met activiteiten ook op het sociaal domein en op nieuwe Nederlanders.

Wellicht kan de gemeente muziekverenigingen meer inzetten bij activiteiten. Te denken valt aan inzet bij promotionele activiteiten of bij bijvoorbeeld de inburgering van nieuwe Nederlanders.

Structureel ontvangen de muziekverenigingen een subsidie van € 18.000,-. In de subsidieverordening is een verdeelsleutel opgenomen om dit bedrag te verdelen over de zeven muziekverenigingen. Deze subsidie is nog nooit geïndexeerd, terwijl de kosten in al die jaren wel zijn toegenomen. Daarom stellen we voor deze subsidie structureel te verhogen. Zie ook de paragraaf 'Indexering van subsidies'.

Lokale omroep

Ook RTV Slingeland draagt bij aan het breder bereikbaar maken van Cultuur. Kunst en Cultuur krijgen veel aandacht in de uitzendingen.

De wereld van de omroepen is in beweging. De komst van (media)bedrijven zoals Netflix, Google, Facebook, Apple en Amazon zorgen voor een enorme dynamiek. Dit maakt het voor (lokale) omroepen lastig om overeind te blijven.

Ons mediagebruik en het medialandschap zijn in korte tijd sterk veranderd. Hierdoor is de omroepwereld onder grote druk komen te staan. Het onderzoeksrapport 'Sector onder de Radar' (Van de Bunt Adviseurs) uit 2010 constateert dat lokale publieke omroepen op termijn hun rol niet kunnen vervullen. Als oorzaken noemt het rapport het gebrek aan kwaliteit en het

*Nederland telt 282
publieke lokale omroepen
waar meer dan 20.000
vrijwilligers en 500
betaalde krachten per
week ruim 45.000 uur
radio en 5.000 uur
televisie maken en bijna
300 websites
onderhouden.*

verlies van bereik. Daarnaast vormen technische innovaties, veranderde maatschappelijke behoeften, gedragswijziging van de mediaconsument en de verschraving van de regiojournalistiek de aanleiding en noodzaak om de sector op een nieuwe koers te brengen. De gewenste professionalisering leidt onherroepelijk tot een schaalvergroting.

Voordat lokale omroepen hiermee een begin kunnen maken, is eerst overeenstemming nodig over de omvang en de samenstelling van de streken. Hiertoe heeft de Nederlandse Lokale Publieke Omroepen (NLPO) een voorstel gedaan, op basis van een opdracht van de Vereniging van

Nederlandse Gemeenten en OLON, de koepel van de lokale omroepen. De NLPO heeft voorgesteld om de lokale omroepen in onze regio om te zetten in een streekomroep voor de hele Achterhoek. Op 10 oktober 2016 heeft het college van Burgemeester en Wethouders van Winterswijk besloten om bij de NLPO een zienswijze in te dienen. In deze zienswijze geeft het college aan te kiezen voor het alternatief Noord-Oost Achterhoek, met het streven om op termijn te komen tot een streekomroep voor de hele Achterhoek. Het is in de Achterhoek dan ook nog niet gelukt een streekomroep te vormen. RTV Slingeland streeft naar een streekomroep met de collega-omroepen in Aalten, Oost Gelre en Berkelland en eventueel Bronckhorst. Zo ontstaat een oost- en west-editie in de Achterhoek.

Winterswijk voldoet aan de bekostigingsplicht voor de Winterswijkse publieke omroep RTV Slingeland. Daarvoor is jaarlijks € 15.500 beschikbaar. Er zijn geen middelen beschikbaar voor de extra kosten die de vorming van een streekomroep met zich meebrengen. Overigens heeft de gemeente daarvoor ook nog geen subsidieverzoek ontvangen.

Voor de gemeente Winterswijk zijn de uitzendingen van RTV Slingeland van belang, omdat deze omroep veel aandacht besteedt aan plaatselijke sport, cultuur en politiek. Als er een streekomroep komt, zal dat veranderen. Om toch een optimaal resultaat voor Winterswijk te behalen, is een actieve houding vanuit de gemeente nodig. In het coalitieakkoord 'Winterswijk maken we samen' is de ambitie opgenomen om onze eigen lokale omroep in de lucht te houden. Dat kan door RTV Slingeland te steunen in haar zoektocht, maar een eindresultaat is nog niet in zicht. Er lijkt nog tijd nodig om te komen tot een streekomroepindeling in de Achterhoek. Daarbij spelen ook technische vraagstukken een rol. Zoals een zenderlicentie en een frequentie. Bovendien moeten de verschillende providers bereid zijn het signaal door te zenden.

Vooralsnog is er geen reden om hier nieuw beleid op te vormen. Immers, het collegebesluit van 10 oktober 2016 is nog actueel. Voorgesteld wordt om RTV Slingeland waar mogelijk bij te staan. Er dient wel rekening te worden gehouden met eenmalige en fors hogere structurele subsidiebijdragen vanuit de gemeente voor de vorming van streekomroepen. Als er naast de publieke streekomroep met een bekostigingsplicht voor de gemeente een lokale omroep in stand moet blijven, dan brengt dat extra kosten met zich mee.

Inzet van Vrijwilligers

Vrijwilligers zijn de ambassadeurs die Kunst en Cultuur in Winterswijk een 'podium' geven. Velen zijn betrokken bij verenigingen en stichtingen. Ook bij de culturele instellingen zijn veel vrijwilligers betrokken. Een groot deel van hen draait mee in de organisatie, alsof ze een beroepskracht zijn. Zonder de vele werkuren van vrijwilligers zouden instellingen als de bibliotheek, Theater De Storm, Boogie Woogie, Villa Mondriaan en de Wereld van Wenters met de Museumfabriek niet kunnen bestaan. Met de inzet van vrijwilligers zijn de uiterste grenzen opgezocht. De waardering vanuit de gemeente beperkt zich tot een lintje voor de toppers. Voor de ondersteuning en waardering van het vrijwilligerswerk ligt er een taak bij de Winterswijkse Uitdaging met steun van de gemeente Winterswijk.

Behoeftte aan facilitering van de culturele verenigingen en organisaties door de gemeente

Om Cultuur breder bereikbaar te maken, zijn goed georganiseerde verenigingen en organisaties nodig. Maar de werkdruk bij de bestuursleden en vrijwilligers is (te) groot. Tijdens de reflectieavond in het kader van de afronding van het burgerparticipatietraject was er veel aandacht voor het faciliteren van deze vrijwilligers door de gemeente. De aanwezigen benadrukten dat dit van belang is voor de toekomstbestendigheid van amateurkunst verenigingen.

De verenigingen en organisaties gaven aan behoefte te hebben aan facilitering op de volgende gebieden:

1. Het bijeenbrengen van alle partijen die met cultuur te maken hebben. Men moet en wil elkaar leren kennen. De gemeente is nodig om dit te regelen. Genoemde voorbeelden zijn netwerkbijeenkomsten rondom een thema of rondom het afstemmen van een cultuuragenda. Hieronder vallen ook de contacten met Duitsland. De wens is dat de gemeente helpt dit netwerk te bouwen. Ook is een wens dat de gemeente helpt bij het contactleggen tussen scholen en cultuurorganisaties.
2. Bevordering van kennis bij de partijen. Bijvoorbeeld op het gebied van marketing, fondsenwerving (bij het beleidsterrein sport gebeurt dit al). De kennisbevordering kan tijdens de netwerkvondens vorm krijgen.

Organisaties en verenigingen willen graag dat de gemeente een uitvoerend medewerker cultuur aanstelt. Deze medewerker kan bij bovenstaande zaken praktische ondersteuning leveren, zowel in de organisatie als in het sturen van het proces. De benodigde ureninzet wordt geschat op ongeveer 8 uur per week. Daarnaast zijn er de kosten voor de bijeenkomsten zelf.

Omdat de overbelaste besturen niet in staat zijn dit alles zelf te organiseren, lijkt het een redelijk verzoek om dit voorsnog bij de gemeente neer te leggen. Voorwaarde is wel een actieve (ad hoc) participatie vanuit de leden van verenigingen in de voorbereidingen en de uitvoering. De rol van de gemeente blijft dan beperkt tot een faciliterende trekker.

Het is wenselijk dat de thema-avonden aansluiten bij de actualiteit, zoals veranderende wet- en regelgeving en maatschappelijke of plaatselijke ontwikkelingen. Afhankelijk van de thema's kunnen de bijeenkomsten interessant zijn voor meer Winterswijkse verenigingen, instellingen of bedrijven. Als bovengenoemde punten worden gerealiseerd, draagt dit in hoge mate bij aan de uitvoering van de kaders.

Speerpunt 4. Samenwerking met Duitsland

Samenwerking en culturele verbinding met Duitsland is een belangrijk uitgangspunt van de gemeente Winterswijk. Er liggen veel mogelijkheden tot samenwerking op het gebied van cultuur. Denk aan theater, musea, muziekonderwijs en het rijke Winterswijkse verenigingsleven. Het is een uitdaging om meer Duitse bezoekers te laten genieten van het Winterswijkse cultuuraanbod.

Theater De Storm is ook actief in Duitsland. Zo is er een samenwerking met het Stadttheater Bocholt. Over en weer wordt in de publicaties aandacht geschonken aan elkaars programma. Voor de Duitse bezoekers zijn muziek, dans en operavoorstellingen interessant. Maar ook voorstellingen van Hans Liberg of Herman van Veen. De Kulturring Vreden/Stadtlohn organiseert jaarlijks 4 voorstellingen in die plaatsen. Voor

Cultuur op de grens / Kultur an die Grenze

We kunnen het publiek verleiden om elkaars aanbod te komen beleven. Ook kunnen we ons aanbod over de grens brengen. Dat kan bijvoorbeeld door het organiseren van een Uitmarkt, bijvoorbeeld in Gaxel. Met verschillende podia en een informatiemarkt waar Duitse en Nederlandse verenigingen en instellingen zich presenteren. Op deze wijze is het mogelijk om bezoekers te verleiden een voorstelling of concert over de grens bij te wonen.

Om de Uitmarkt te realiseren, is een specifieke opdracht vanuit de gemeenteraad nodig en middelen voor ambtelijke ureninzet en voor de uitvoeringskosten. Hiervoor zijn overigens geen voorstellen opgenomen. Als dit soort initiatieven een succes blijken, dan is de kans groot dat ze worden overgenomen door onze Winterswijkse culturele organisaties.

Overigens zijn ook diverse andere opties denkbaar. Misschien kan een plaatselijk concert, waarvoor maanden is gerepeteerd, een tweede editie krijgen over de grens. De Winterswijkse muziekverenigingen, maar bijvoorbeeld ook operakoor Classic WM of het jongeren projectorkest OGJO, hebben alle het niveau om onze Duitse burens te verrassen.

De samenwerking met Duitsland en de mogelijkheden voor culturele uitwisseling krijgen op dit moment nog te weinig aandacht. Opvallend is ook dat sommige organisaties nagenoeg onbekend zijn. De Stichting Culturele Grenscontacten Achterhoek-Westmunsterland is al 56 jaar actief en heeft veel contacten en een goed netwerk. Zij kunnen een rol spelen in het realiseren van verschillende projecten. Een goede cultuuragenda kan dan ook in dit kader zeer zinvol zijn.

Zie voor alle gemaakte opmerkingen tijdens de burgerparticipatie-avond op dit thema het bijgevoegde verslag.

Bijlagen

Bijlage 1. Burgerparticipatie via enquêtekaarten, social media en persoonlijke gesprekken

Winterswijk is trots op haar cultuuraanbod. Van mooie musea, een prachtig theater tot veel verenigingen. Maar in de afgelopen jaren is er op zowel cultureel gebied als in de samenleving veel veranderd. Daarom is het huidige cultuurbeleid onder de loep genomen, samen met inwoners, bezoekers, maatschappelijke organisaties en onze culturele instellingen. Iedereen met ideeën of wensen was in de gelegenheid om mee te denken.

Voor de verschillende activiteiten is veel publiciteit geweest. In alle publicaties is opgeroepen een bijdrage te leveren aan het nieuwe, Winterswijkse cultuurbeleid. Zo zijn er verschillende krantenartikelen verschenen naar aanleiding van persberichten en heeft de gemeente via social media voortdurend oproepen gedaan om input te leveren. Ook op de gemeentepagina's in Achterhoek Nieuws en op de website van de gemeente Winterswijk was

Er kwamen 71 enquêtekaarten binnen uit Winterswijk, Vreden, Oeding, Eibergen, Ruurlo, Doetinchem, Ter Apel, Den Haag, Bussem, Voorschoten, Hallum, Heerlen, Boekelo, Diemen, Utrecht, Leiden, Arnhem, Amsterdam en Bredevoort.

de oproep prominent zichtbaar. Men kon zich bovendien van november 2017 tot april 2018 melden via het mailadres cultuur@winterswijk.nl, bijvoorbeeld om in gesprek te gaan met de beleidsambtenaar cultuur.

Twintig personen hebben van deze mogelijkheden gebruik gemaakt. De geleverde input is verwerkt in deze Cultuurnota.

Verder zijn er enquêtekaarten verspreid bij de grote

verblijfsrecreatiebedrijven en culturele instellingen. De resultaten van de enquête zijn beoordeeld en, voor zover relevant, verwerkt in de Cultuurnota. Hieronder een samenvatting van de opmerkingen die vaker dan één keer zijn genoemd.

Op de vraag 'Wat vindt u van het cultuuraanbod in Winterswijk?' werd over het algemeen positief gereageerd. Vooral het brede aanbod sprak aan. Ook werd gesignaleerd dat er de laatste jaren steeds meer wordt georganiseerd. Toch vindt men dat er te weinig culturele activiteiten zijn voor kinderen. Daarbij worden herinneringen aan Eucalypta opgehaald.

Op de vraag 'Welke wensen heeft u omtrent het cultuuraanbod in Winterswijk?' kwam onder meer naar voren dat er behoefte bestaat aan meer straattheater, meer activiteiten voor de jeugd tussen 13 en 18 jaar, de slechte bewegwijzering naar Villa Mondriaan (inmiddels opgelost) en de wens om de openingstijden van musea te verruimen tijdens de schoolvakanties in de winterperiode. Verder werd aangegeven dat er behoefte is aan een poppodium en de opmerking dat het muziekonderwijs voor volwassenen te duur is.

De opmerkingen bij 'Ruimte voor opmerkingen, tips of ideeën' zijn hieronder volledig weergegeven:

- Kies voor kwaliteit
- Meer Mondriaan
- Focus op culturele activiteiten met een regionale en nationale aantrekkingskracht.
- Beter 2 activiteiten goed ondersteunen dan 4 half
- Betaalbare locaties voor uitvoeringen
- Meer ruimte voor muziek
- Plannen voor een museum bij de steengroeve doorvoeren
- Rondleidingen door de steengroeve
- Busvervoer naar voorstellingen en concerten in de Randstad
- Sommige weekenden is het cultuuraanbod te veel
- Graag betere hotelaccommodaties (bezoekers uit Bussum)
- Cultuur en natuur meer verbinden

- De bibliotheek is te ver weg uit het centrum
- Meer reclame maken voor de Winterswijkse activiteiten
- Mensen zijn hier erg vriendelijk en gastvrij (bezoeker uit Amsterdam)

Bijlage 2. Verslag participatieavond 'cultuureducatie en participatie' op 27 november 2017

Verslag bijeenkomst op maandag 27 november 2017 – Inzetten op cultuureducatie en -participatie.

Aanwezig:

de dames: Ineke van Empel, Mirjan Koldewij en Connie Grevers

de heren: Ton Mengerink, Henk Kappert, Ed de Graaf, Henri Lammers, Sjef Lommen, Dé Hijink en Arjan Bentsink

Namens de gemeente Winterswijk: Rik Gommers (wethouder), Elvira Schepers (raadslid) Gera van de Koning (commissielid) en Rob Ansink (beleidsmedewerker Kunst en Cultuur)

Agenda:

1. Welkom, mededelingen en inleiding

3. Beraadslaging in werkgroepen

Pauze

4. Resultaten beraadslaging

5. Sluiting

1. Welkom, mededelingen en inleiding

Rob Ansink heet iedereen van harte welkom. De aanleiding voor de bijeenkomst is de ontwikkeling van de nieuwe Cultuurnota, die de nota Kunst en Cultuur van 2009 zal vervangen. Een aantal speerpunten uit die nota is wel tot stand gekomen maar ook een aantal niet, mede door de financiële crisis en de daardoor noodzakelijke bezuinigingen. De tijden zijn echter veranderd en het is tijd voor een nieuw en eigentijds cultuurbeleid. De gemeente wil onderzoeken wat de behoeften zijn en heeft de gemeenteraad gevraagd om kaders te stellen.

Op basis van de Kadernota zijn vier speerpunten gekozen: cultuureducatie en -participatie, een breder bereik voor kunst en cultuur, samenwerking met Duitsland en behoud van de culturele instellingen. Voor de eerste drie onderwerpen zijn participatiebijeenkomsten georganiseerd in de cultuurweek van Winterswijk die loopt van 23 november t/m 4 december. De deelnemers zijn gekozen op basis van een krachtenveldanalyse.

Sjef Lommen verzorgt vervolgens de introductie. Hij is als rector verbonden aan het Gerrit Komrij College, dat een bijzondere relatie heeft met Villa Mondriaan op het gebied van cultuureducatie.

2. Beraadslaging in werkgroepen

De aanwezigen gaan in twee werkgroepen uiteen om, eventueel op basis van een aantal vragen, aan te geven welke zaken van belang zijn bij het opstellen van de nieuwe cultuurnota.

De vragen zijn:

- Hoe kunnen we meer aandacht voor cultuur op school stimuleren?
- Hoe brengen we het cultuuraanbod zo adequaat mogelijk bij het onderwijs?
- Wat kunnen we nog meer doen om cultuureducatie en participatie voor iedereen te bevorderen?
- Welke ideeën, wensen of gedachten heeft u voor het te ontwikkelen cultuurbeleid in Winterswijk?

3. Resultaten beraadslaging

De resultaten van de beraadslagingen zijn hieronder puntsgewijs opgesomd.

- Het is belangrijk om het creatieve vermogen van een kind/leerling aan te spreken.
- Nagaan hoe dat in de schoolopleiding kan worden geïntegreerd. Daarbij kan bijvoorbeeld worden gedacht aan met maken van een verbinding tussen kunst en techniek, waar dan ook bedrijven bij betrokken kunnen worden. Maar ook geschiedenis en aardrijkskunde kunnen met cultuur worden verbonden (cultuurhistorie).
- Meer raakvlakken creëren met kunst en cultuur.

- De omgeving centraal stellen en jongeren zich bewust laten worden van hun omgeving.
- Houd er rekening mee wat een kind van deze tijd wil of belangrijk vindt. Maak een vertaalslag naar eigentijdse kunst. Mondriaan als oude meester is mooi, maar kan een kind van deze tijd daar ook wat mee?
- Het zal tijd kosten, misschien wel 10 tot 20 jaar, voordat cultuureducatie in het onderwijs is ingebed.
- Nagaan of het Komrij College losse uren heeft waarvan kinderen de vrijheid hebben ze (in) te vullen.
- Jongeren gericht vragen wat ze met een bepaald onderwerp zouden willen doen. Bijvoorbeeld media of video.
- Zowel het middelbaar onderwijs als het primair onderwijs zijn aan curricula gebonden, maar er is ruimte voor creatieve en kunstvakken. De afgelopen jaren neigt het onderwijs echter steeds meer richting taal, rekenen en lezen. En niet naar de creatieve vakken.
- Jongeren in het theater meer vrijheid geven; er zijn daar ook mensen nodig voor de techniek, het licht, het decor.
- Het culturele- en creatieve proces is belangrijker dan het kennismaken van de cultuur die er al is. Kinderen moeten zelf cultuur ontdekken en maken. Het hebben van creatief vermogen is in een later beroep, zeker in de huidige tijd met moderne media en technieken, van belang.
- Faciliteer de mogelijkheden. Ondersteun de onderwijsteams om het creatieve proces in een onderwijsvorm meer ruimte geven. Doe daarin ook een beroep op de leerkrachten zelf, zodat het een plek krijgt binnen de school.
- Bereid de jongeren/kinderen al op school voor op een bezoek aan bijvoorbeeld een museum, via speciale voorbereidende lessen. Hierdoor krijgen zij verdieping zodat zij niet blanco in het museum binnenstappen. Besteed ook na afloop tijd aan de verwerking van de indrukken.
- Dat kan natuurlijk alleen als er daarvoor ruimte binnen het onderwijs is of gecreëerd kan worden. Het onderwijs zit vast aan een bepaalde structuur en kent vaak een afrekening op prestaties. Cultuur is in dat proces lastig te meten.
- Borging dat er daadwerkelijk wat gebeurt rond cultuur als de mogelijkheden worden gecreëerd en gefaciliteerd kan wellicht door het maken van beleid daarop. Bijvoorbeeld de eis dat er in elk schooljaar bepaalde historiedisciplines aan bod komen. In de lessen Nederlands zou je bijvoorbeeld poëzie kunnen inbrengen.
- Creatieve vakken vergen erg veel voorbereidingstijd. Als er meer financiële middelen beschikbaar zouden zijn, zouden ook af en toe gastdocenten kunnen worden uitgenodigd.
- Het is belangrijk om aan te kunnen tonen waarom cultuur en cultuureducatie belangrijk is, om de meerwaarde duidelijk maken en daarmee bestaansrecht te verwerven.
- Op de Wilhelminaschool draait het K.I.S.-project, Kunst in Samenhang, bij de groepen 0 t/m 8, op basis van wisselende thema's. Alle vormen van kunst en cultuur, zoals dans, drama, muziek, poëzie, schilderen en handwerken komen daarin op thematische basis aan de orde. Kinderen maken op die manier kennis met niet alleen de grote meesters maar ook met hedendaagse kunst. Het project wordt getrokken door twee onderwijzers die enorm gepassioneerd zijn van drama en kunst. Zij hebben zelfs een prijs met het K.I.S.-project gewonnen. Het project kan ook worden uitgerold over andere scholen.
- Cultuur is ook belangrijk voor de cognitieve ontwikkeling.
- Muziekverenigingen, die een wezenlijk onderdeel uitmaken van de samenleving, kunnen krachtiger inzetten op het samenspel tussen muziekverenigingen en onderwijs. Bijvoorbeeld via de Stichting Muziek.
- Kinderen en jongeren hebben vaak veel talenten, maar die blijven vaak verborgen omdat ze er door de groepsdrang niet voor uit durven te komen. Jongeren zijn daarentegen wel gemotiveerd om bijvoorbeeld in een Komrijweek of de Kei van Komrij hun talenten te laten zien.
- Zowel bij jongeren als bij volwassenen is het beeld van kunst en cultuur heel divers. In principe gaat het best goed, maar misschien kan het nog beter.
- Vrijwilligers besteden veel tijd om een aantrekkelijk aanbod te creëren en te faciliteren, maar het ontbreekt vaak aan financiële middelen.
- Het aanbod is fragmentarisch. Er zou veel meer kunnen worden samengewerkt om winst te behalen. Dit kan bijvoorbeeld door aan te sluiten bij de behoefte van scholen. Het is belangrijk om een samenhang te creëren.

- Het is belangrijk om aan te sluiten bij de behoefte van de kinderen en om met de kinderen zelf te praten. Zij doen op hun manier veel aan cultuur, alleen niet op de geëigende manier. Vloggen is bijvoorbeeld ook cultuur. De makkelijkste weg om jongeren te bereiken, is via de scholen, de sportverenigingen, de muziekverenigingen. Overal waar kinderen zijn te vinden.
- Cultuureducatie is niet per definitie alleen voor jongeren.
- Veel jongeren vinden muziek leuk en zouden graag naar een muziekvereniging gaan, maar veel ouders kunnen dat niet betalen of maken een andere keuze voor de vrijetijdsbesteding van hun kind. Het is belangrijk dat het cultuuraanbod voor iedereen financieel bereikbaar is en dat de kosten in samenhang zijn met andere vrijetijdsbestedingen.
- Als er een bepaalde hoeveelheid geld verdeeld kan worden, moet het zeker niet in overhead en gebouwen gestoken worden. Er zijn in Winterswijk veel mogelijkheden om iets met cultuur, muziek, dans, toneel etc. te doen. Het is niet echt noodzakelijk om daarvoor een apart cultureel gebouw te hebben. De ruimtes die er zijn effectief en efficiënt gebruiken. Als het geld dat nu in het onderhoud van een gebouw wordt gestoken kunt gebruiken voor educatie en verenigingsleven, levert het winst op.
- Kinderen met ouders die zelf heel cultureel en kunstzinnig zijn, krijgen cultuur met de paplepel ingegoten, maar er zijn voldoende gezinnen die helemaal niet met cultuur bezig zijn. Daarvoor is cultuureducatie via de school erg belangrijk. Ouders moeten daarin dan ook worden meegenomen.

4. Afsluiting

De verslagen van de drie bijeenkomsten zullen op de website van de gemeente worden gepubliceerd (bij het onderdeel Cultuurnota).

Rob gaat met de input aan de slag en zou zijn notitie dan graag willen toetsen. Daarvoor wordt op 30 januari 2018 een reflectieavond georganiseerd. Een uitnodiging daartoe wordt binnenkort aan alle deelnemers aan de bijeenkomsten verzonden.

Tot die tijd kan input worden gegeven via cultuur@winterswijk.nl, of kan Rob in persoon worden aangesproken.

Rob bedankt allen voor hun aanwezigheid en inbreng en sluit de bijeenkomst om 21.35 uur.

Bijlage 3. Verslag participatieavond 'Cultuur breder bereikbaar maken' op 28 november 2017

Verslag bijeenkomst op dinsdag 28 november 2017 van 19.30 – 21.30 uur

Locatie: Instituut voor Kunst en Cultuur Boogie Woogie, Roelvinkstraat 2, Winterswijk

---

Aanwezig:	
gemeente:	De heer R. Ansink, de heer W. Aalderink (wethouder), mevrouw D. Kerkdijk en mevrouw E. Abbink
genodigden:	Mevrouw C. Sloetjes, mevrouw J. Kadee, junior directeur Villa Mondriaan, de heer A. Bentsink, de heer W. Ruessink, mevrouw I. van der Lans, mevrouw V. Kramer, mevrouw A. Govers, mevrouw J. Dierdorp, mevrouw M. Rademaker, mevrouw G. Grijsen, mevrouw P. Eisberg
notulist:	Mevrouw M.G. Buesink

De heer Ansink heet iedereen van harte welkom. Er zal straks in werkgroepjes gediscussieerd worden over het breder maken van de cultuur in Winterswijk. Hij vraagt de wethouder om een korte toelichting op de cultuur en de geschiedenis daarvan in Winterswijk.

Na de pauze vraagt de heer Ansink het eerste werkgroepje om de besproken punten te presenteren.

Toelichting werkgroep 1

Spreekster geeft aan dat er in de werkgroep een interessante discussie ontstond. Wat de werkgroep opviel, was dat in de uitnodigingsbrief van de gemeente het woord 'toeristisch' tussen haakjes stond. De toerist zou wat de werkgroep betreft veel meer in beeld mogen zijn. In Winterswijk worden per jaar door toeristen miljoenen uitgegeven na een bezoek aan het Mauritshuis. Cultuurtoerisme betekent daarom meer dan alleen het museum zelf.

Ambassadeur

De werkgroep vindt het belangrijk dat Winterswijk een goede ambassadeur is en nog meer mag worden. Het dorp heeft een breed cultureel aanbod. De gemeente zou hier wellicht een ondersteunende rol in kunnen bieden. Belangrijk daarbij is de communicatie om het cultureel aanbod te kunnen vermarkten. Spreekster schetst een voorbeeld van vandaag, waarbij bezoekers Villa Mondriaan niet konden vinden. Van de vijf mensen op straat wist niemand wat Villa Mondriaan was. Dit zou meer aandacht mogen krijgen.

Bonnenboekje

De werkgroep stelt als idee een bonnenboekje voor kwetsbare doelgroepen voor. De bonnen zouden kunnen gelden voor bijvoorbeeld een boek bij Boekhandel Kramer, gratis les bij Excelsior of een bezoekje aan Villa Mondriaan. Hiermee worden nieuwe doelgroepen of mensen die onder de armoedegrens leven, gestimuleerd.

Cultuurraad

Een spreker uit de werkgroep geeft aan dat er een culturele raad zou kunnen worden opgericht. Die was er ook in de jaren zeventig. Op die manier draagt men bij aan de dynamiek en het praten over cultuur. Verder moet voor de gemeente duidelijk zijn om welke doelgroepen het gaat, zowel gemeentelijk als landelijk en grensoverschrijdend.

De heer Ansink vraagt de werkgroep wat zij met een cultuurraad wil bereiken.

Spreker geeft aan dat men op die manier een helicopterview kan houden op cultuur en de noodzaak om nieuwe initiatieven te ontplooiën. Op het gebied van voorzieningen kan bekeken worden wat de mogelijkheden zijn, bijvoorbeeld met behulp van ondernemers.

Suggesties en reacties vanuit de andere werkgroepen:

- samenwerking en samenhang zijn erg belangrijk;

- er moet een goede planning zijn, zodat men niet in elkaars vaarwater zit;
- met een cultuurbank kan men kiezen met welk thema men iets wil doen;
- verbeteren en versterken van cultuureducatie. Er moet een inventarisatie komen van wat er is aan cultuureducatie, zodat er meer duidelijkheid komt;
- organisaties zoals het Openluchttheater kopen speciaal voorstellingen in voor bijvoorbeeld mantelzorgers, zodat zij iets extra krijgen. Dit zou beter bekend mogen worden bij gemeente en andere organisaties;
- de agenda's van culturele activiteiten moeten beter op elkaar worden afgestemd;
- een coördinator zou bij culturele activiteiten de 'lijnen aan elkaar kunnen knopen'. Dit bespaart culturele instellingen veel tijd en moeite.

De heer Ansink vindt het een goed idee om activiteiten aan elkaar te verbinden, zodat men een doorlopend programma heeft op bepaalde dagen, zoals in het Pinksterweekend. Hij bedankt de werkgroep voor haar toelichting.

Toelichting werkgroep 2

Spreekster geeft aan dat een aantal begrippen steeds weer naar voren kwam.

Interdisciplinaire en grensoverschrijdende samenwerking

Wat kan men samen doen, zodat culturele activiteiten van verschillende disciplines met elkaar verbonden kunnen worden? Spreekster geeft aan dat Villa Mondriaan vorig jaar een project is gestart voor ouderen met dementie. Zij vindt het mooi dat een theatervoorstelling zou kunnen helpen om in beeld te brengen hoe men omgaat met dementie. Ook een lezing over dit onderwerp in een kerkje zou een idee kunnen zijn. In samenwerking kan men meer bereiken en meer ideeën aandragen.

Beleving van cultuur

Beleving en gevoel spelen een belangrijke rol bij kunst en cultuur. Spreekster geeft aan dat zij als buitenstaander naar Winterswijk is gekomen. Zij zag overal vlaggen van Villa Mondriaan en er werd veel gesproken over culturele activiteiten. Zij stond versteld van alle gemotiveerde vrijwilligers die hier een bijdrage aan leveren. Met zoveel inzet hoeft het volgens haar niet heel veel geld te kosten. Met cultuurroutes en sneak previews, waarbij culturele activiteiten op verschillende plekken worden aangeboden, biedt men bezoekers een kans om iets te proeven van de cultuur.

Informatieboekje

De werkgroep vindt het belangrijk om zowel kleine als grotere instellingen aandacht te geven. Met een goede samenwerking kan men ook de kleinere instellingen meer in beeld brengen. Een informatieboekje kan hieraan bijdragen.

Iemand van de werkgroep geeft aan dat veel mensen denken dat het Steengroevetheater het Openluchttheater is. De gemeente zou kunnen helpen om kleinere culturele organisaties meer zichtbaar te maken en informatie te verschaffen. Zo wordt de aandacht beter verdeeld.

Promotie

Met een goede promotie kunnen op landelijk en internationaal niveau toeristen worden aangetrokken. Voor de jeugd wordt een gemeente aantrekkelijker om te wonen als er op cultureel vlak meer wordt geboden. Zowel grote als kleine organisaties mogen in de media meer worden belicht. Kranten publiceren weinig over de kleinere evenementen. De gemeente moet een duidelijke keuze maken welke doelgroep zij aandacht geeft. Wil men meer mensen trekken, dan moet men de lat hoger leggen.

Spreker geeft aan dat ook het beoefenen van cultuur belangrijk is. Met drie orkesten acteert Winterwijk landelijk op het hoogste niveau. Daar mag men trots op zijn. Men moet ook in gedachte houden dat cultuur niet alleen geld kost, maar ook geld oplevert.

Spreekster geeft aan dat men van elkaar vaak niet weet welke activiteiten er zijn. Dat maakt het lastig om zich met elkaar te verbinden. Zij pleit voor een analyse van alles wat er aan culturele activiteiten is.

Er is behoefte aan een duidelijke cultuuragenda waar iedereen de komende jaren zijn activiteiten in kan zetten. Er zijn al veel culturele activiteiten, maar deze moeten goed worden gecoördineerd.

Toelichting werkgroep 3

Spreekster noemt de belangrijkste punten die zijn besproken.

Tips en trucs voor de gemeente

- Samenhang en samenwerking. Spreekster wijst erop dat men trots kan zijn op de manier waarop theater De Storm zich in vergelijking tot een aantal jaren geleden heeft opgesteld ten aanzien van amateurvoorstellingen;
- coördinatie van activiteiten voor burgers en toeristen, waarbij de gemeente een faciliterende rol heeft met betrekking tot de media;
- het verbinden van de vrijwilligersbank aan culturele activiteiten;
- het organiseren van een uitmarkt;
- toegankelijkheid in de vorm van goede routes en bewegwijzering, maar ook een goede column voor promotie of een recensie voor een cultuurevenement. Ook financieel moeten culturele activiteiten toegankelijk zijn.

Spreekster wijst erop dat de gemeente veel geld uitgeeft aan alcoholpreventie, maar dat verenigingen vaak een sluitende exploitatiebegroting hebben dankzij goede barinkomsten. Zij vraagt zich af of dit terecht is. Als doelgroep voor culturele activiteiten noemt zij ouderen, toeristen en andere bevolkingsgroepen. Een idee is om na te denken over educatie en de verbinding hiervan met het onderwijs.

Overige tips en aanbevelingen

- Spreekster is onder de indruk van het programma 'Lang leve kunst en naoberschap', waarbij vrijwilligers worden gecoacht bij kunstactiviteiten met ouderen, vooral op het gebied van theater. Zij raadt aan om hier wat meer marktonderzoek te doen.
- Aandacht voor het onderscheidend vermogen, waarbij Winterswijkse locaties beter benut en in beeld gebracht kunnen worden.
- Met het bloemencorso, als groot cultuurdrager en volksfeest, bereikt men alle lagen van de bevolking. Een evenement dat heel verbindend kan werken.

Spreekster brengt als aandachtspunt naar voren dat de medewerker van de gemeente die het openluchttheater onderhield, met pensioen is gegaan. Er is geen vervanger, wat het openluchttheater en het Huininkmaatpark geen goed heeft gedaan.

De heer Ansink vond het een inspirerende bijeenkomst. Hij noemt als voorbeeld het informatieboekje waarmee nieuwkomers en mensen met een laag inkomen in aanraking gebracht kunnen worden met Villa Mondriaan en andere vormen van cultuur. Ook een cultuurraad zou een goed idee kunnen zijn. Een toezichthouder of belangenbehartiger zou daar een goede rol in kunnen spelen. Het valt hem op dat veel naar de gemeente wordt gewezen, terwijl er ook sprake is van een terugtrekkende overheid. Hij neemt alle punten echter ter overweging mee. De gemeenteraad zal uiteindelijk bepalen hoeveel middelen de gemeente beschikbaar wil stellen. Hij erkent het belang van de vele vrijwilligers die ook op het gebied van cultuur veel voor Winterswijk betekenen.

Spreeker geeft aan dat cultuur vroeger een linkse hobby werd genoemd. Hij constateert dat cultuur tegenwoordig een rechtse hobby is, anders kan men het niet betalen. Hij is van mening dat de gemeente een belangrijke rol heeft om cultuur voor alle doelgroepen toegankelijk te houden.

De heer Ansink dankt iedereen hartelijk voor alle inbreng. Deze zal tijdens de reflectieavond op 30 januari 2018 worden besproken. Het verslag van vanavond komt op de website van de gemeente te staan. Volgende week gaat het over de samenwerking met Duitsland. Daar zal in klein verband over worden gediscussieerd.

De heer Ansink dankt iedereen voor zijn of haar aanwezigheid en sluit de bijeenkomst om 21.40 uur.

Bijlage 4. Verslag participatieavond 'Samenwerking met Duitsland' op 4 december 2017

Verslag bijeenkomst op maandag 4 december 2017 van 19.30 – 21.00 uur

Locatie: Instituut voor Kunst en Cultuur Boogie Woogie, Roelvinkstraat 2, Winterswijk

---

Aanwezig:	
gemeente:	De heer R. Ansink
genodigden:	Mevrouw M. de Vos, mevrouw A. Meerdink, mevrouw D. Abbink, mevrouw I. van Empel, mevrouw E. Schepers, de heer G. Oxener, mevrouw G. Grijsen, de heer M. Lageschaar, de heer G. Uwland,
notulist:	Mevrouw F. Tax

De heer Ansink heet alle deelnemers van harte welkom en noemt de aanleiding van de avond. Hij schetst dat de huidige Cultuurnota uit 2009 dateert en dat Winterswijk na negen jaar toe is aan een nieuwe, eigentijdse Cultuurnota. Hij geeft aan dat daarvoor de inbreng van Winterswijkers heel belangrijk is. De gemeente wil graag weten waar Winterswijk behoefte aan heeft. Om hier achter te komen, vindt een uitgebreid burgerparticipatietraject plaats. Deze avond is daar een onderdeel van, maar ook bestaat het traject uit een social media campagne en er is in de afgelopen weken een enquête gehouden onder bezoekers van onze culturele instellingen en onder andere verblijfsaccommodaties in Winterswijk. Deze avond is de derde burgerparticipatieavond; de eerste twee hadden als thema's 'Cultuur breder bereikbaar maken' en 'Inzetten op cultuureducatie en participatie'. Dit zijn, samen met het thema van deze avond en het thema 'In stand houden van het huidige cultuuraanbod', de speerpunten voor het vernieuwde Cultuurbeleid van Winterswijk. De heer Ansink licht de speerpunten nader toe.

Deze laatste burgerparticipatieavond heeft vanwege het geringe aantal deelnemers een andere opzet dan de andere avonden. De heer Ansink geeft aan dat hij drie vragen had voorbereid, maar liever 'breed' in gesprek gaat met de aanwezigen. De vragen dienen vanavond meer als richting:

- 1- Wat zijn de mogelijkheden om elkaars cultuuraanbod beter te benutten? Het gaat daarbij om actieve en passieve cultuurbeleving en het halen en brengen van cultuur.
- 2- Hoe en wie gaan dat organiseren?
- 3- Welke ideeën, wensen of gedachten heeft u voor het te ontwikkelen cultuurbeleid in Winterswijk?

De discussie die volgt, valt samen te vatten in enkele hoofdonderwerpen:

Knelpunten bij het aantrekken van Duits publiek voor het Winterswijkse cultuuraanbod:

- In Duitsland is men minder digitaal dan in Nederland. Wij maken veel gebruik van social media en de digitale wereld bij het bekendmaken van ons cultuuraanbod, maar daarmee bereiken we het Duitse publiek niet. Immers, zij benutten de digitale wereld niet zoals wij dat doen. Omgekeerd: Als Duitsland meer Winterswijkse publiek wil trekken, moeten zij meer gebruik gaan maken van social media en andere digitale kanalen. Maar daar zijn zij niet goed in.
- Er is veel onbekendheid over het wederzijdse cultuuraanbod. In Duitsland kent men ons aanbod niet en wij kennen het aanbod van over de grens niet.

Knelpunten bij het 'over de grens brengen' van Winterswijkse Cultuuraanbod:

- In Duitsland is men veel minder ver op het gebied van marketing. Het lijkt wel onontgonnen terrein (hier heeft men ook last van bij het aantrekken van Duits publiek voor het Winterswijkse cultuuraanbod).
- Het cultuurverschil tussen Duitsland en Nederland is toch wel groot. Een concreet probleem is dat het lastig blijkt om contact te krijgen met Duitsland. Op een e-mail komt vaak geen antwoord. Ook zijn Duitsers erg formeel; men wil een vast aanspreekpunt.

- Het Winterswijkse cultuuraanbod is erg versnipperd. Het zou fijn zijn als dit totale aanbod bij elkaar wordt gebracht en/of dat het aanbod onderling met elkaar in contact wordt gebracht. Volgens meerdere aanwezigen ontbreekt op dit moment de rode draad binnen het Winterswijkse cultuuraanbod.
- De Duitse steden zijn hip, de omliggende gebieden zijn dat veel minder.

Kansen van Duitsland voor Winterswijk:

- Publiek
- Kunst en cultuur waar wij in Nederland helemaal geen weet van hebben.

Ideeën om het wederzijdse cultuuraanbod beter te benutten:

- Opstarten van een Cultuuragenda, met zowel Winterswijkse als Duitse culturele activiteiten.
- Inhaken op de mogelijkheden van de grenshoppersgroep. Hier zijn meer dan honderd werkgevers bij aangesloten. Mogelijk kunnen zij een rol spelen bij het leggen van contacten en bij het 'match making'.
- Benutten van subsidies, bijvoorbeeld voor grensoverschrijdende uitwisselingen.
- Aanstellen van een 'culturele contactfunctionaris' of een 'cultuurmakelaar'. Dit kan iemand of een afdeling binnen de gemeente zijn, maar dat hoeft niet. Wel zou het wenselijk zijn als deze functionaris onderdeel is van een bestaande organisatie. Het kan zelfs intergemeentelijk vorm krijgen, dus dat iemand deze rol vanuit meerdere gemeenten vervult. Het is denkbaar om deze functionaris onder te brengen bij de grenshoppers (in welke vorm dan ook), maar het nadeel is volgens de aanwezigen wel dat de grenshoppersgroep erg groot is en een groot gebied bestrijkt; niet alleen Winterswijk en de directe omgeving. Een cultuurmakelaar of culturele contactfunctionaris moet een overkoepelend overzicht hebben. De functionaris moet het cultuuraanbod binnen Winterswijk beter met elkaar in contact kunnen brengen en dit aanbod kunnen verbinden met Duitsland. Concreet zou de functionaris een verbinder moeten zijn, een mensenmens, iemand die volhoudt. Uit de discussie blijkt dat men er voorstander van is om klein te beginnen; dus vanuit Winterswijk en niet direct intergemeentelijk. Men is ervan overtuigd dat als Winterswijk begint, de andere gemeenten vanzelf volgen. Wel benadrukt men dat er goed op de kwaliteit gelet moet worden.
- 'Jong bloed' betrekken bij de uitdagingen op het cultuurthema. Een jonge ondernemer (die wil verbinden) kijkt er misschien heel anders tegenaan.
- Instellen van een cultuurraad, met een vertegenwoordiging vanuit alle culturele takken van sport. Enkele aanwezigen geven aan dat er niet zozeer behoefte is aan een nieuw vergaderorgaan erbij, maar meer aan iemand of een orgaan dat regelt en organiseert. Als er een cultuurraad komt, valt te overwegen om hier ook vertegenwoordigers uit Duitsland aan te laten deelnemen.
- Er moet niet alleen bekendheid komen voor het 'wat' van ons cultuuraanbod, ook voor het 'hoe'. Zo wordt publiek in Nederlandse theaters met veel meer grandeur ontvangen dan in Duitsland. Maar dat is in Duitsland vaak helemaal niet zo bekend, terwijl er mogelijk wel behoefte aan bestaat.
- Rondom de marketing een samenwerking opzetten met het Graafschap College of het technasium van Schaersvoorde. Extra voordeel: op deze manier wordt ook de jeugd meer bij het cultuurthema betrokken.

Mogelijke rol voor de gemeente (overheid):

- Optreden als intermediair tussen het Winterswijkse cultuuraanbod en Duitse instellingen en autoriteiten. Nadat het contact is gelegd, lukt het de Winterswijkse instellingen, organisaties, verenigingen en andere initiatiefnemers prima om zelf de zaken verder te regelen (inclusief de PR en marketing). Volgens een van de sprekers helpt het als 'men in Duitsland contact heeft met een partij waarin zij vertrouwen hebben'. Een andere spreker verwoordt: "We zoeken iemand die de deur opent. Wij (verenigingen, organisaties, initiatieven) maken het daarna wel af." Deze spreker oppert dat deze rol mogelijk door de burgemeester vervuld kan worden.
- PR-activiteiten opzetten/coördineren om het Winterswijkse cultuuraanbod bekendheid te geven over de grens en het Duitse aanbod in Winterswijk beter bekend te maken.

Vragen en opmerkingen naar aanleiding van de discussie en over het bredere cultuurthema:

- De heer Ansink geeft aan dat ook in de komende jaren weinig geld beschikbaar zal zijn voor cultuur. Hij vraagt of er voor samenwerking structureel geld nodig is. Het antwoord van de deelnemers is 'ja'. Zij noemen als mogelijkheid om met de buurgemeenten een potje 'internationaal' te maken. Ook het bieden van faciliteiten kan een mogelijkheid zijn, bijvoorbeeld het beschikbaar stellen of het (in Duitsland) huren van een zaal of van het vervoer van/naar Duitsland. Diverse aanwezigen hebben de ervaring dat het lastig is om bij grensoverschrijdende activiteiten de begroting rond te krijgen. De aanwezigen benadrukken ook dat er voor de eerder genoemde 'cultuurmakelaar' geld moet zijn; verenigingen en andere culturele initiatieven moeten deze makelaar echt kunnen inschakelen.
- De heer Ansink noemt 'de terugtrekkende overheid' en vraagt de deelnemers waarom er juist een rol voor de gemeente moet zijn. Een spreekster geeft aan dat culturele initiatieven vaak een eerste steuntje in de rug nodig hebben om het initiatief aan het rollen te krijgen.
- Een spreekster geeft aan dat startende culturele initiatieven/projecten vaak behoefte hebben aan een partner. Deze blijkt lastig te vinden.
- Een spreekster geeft aan dat steeds meer Duitsers het Winterswijkse cultuuraanbod weten te vinden en ook terugkerend bezoeker worden. Vooral bij theater De Storm is dit de ervaring: bij muziekprogramma's is 10 tot 20 procent van het publiek Duits.
- Een spreekster geeft aan dat een succesvolle samenwerking met Duitsland valt en staat met enthousiasme. Dit heeft zij ervaren tijdens een bigband-uitwisseling.
- Een spreekster geeft aan dat een goed cultuurbeleid ook belangrijk is om mensen als inwoner van Winterswijk te behouden. Een ander zegt dat het ook positief kan uitpakken voor het imago van Winterswijk. Men maakt de vergelijking met de aanpak rondom het sportbeleid in Winterswijk. Eenzelfde strategie is volgens de aanwezigen wenselijk voor het cultuurbeleid.
- Op de vraag van de heer Ansink hoe we jongeren meer kunnen betrekken bij de Winterswijkse cultuur, opperen de deelnemers: het is belangrijk om de leerkrachten mee te krijgen, om het de jongeren zelf te vragen en misschien kunnen ze een schoolopdracht op dit onderwerp krijgen. De heer Ansink krijgt het advies om eens met de marketingopleidingen te gaan praten.

Aan het einde van de avond komen de deelnemers tot de volgende conclusies:

- De grens moet tussen de oren weg. Volgens een van de sprekers: "Wij moeten net zo makkelijk naar Vreden gaan als andersom."
- Andere cultuur, andere werkwijze. Komende jaren moeten we proberen de verschillen te verkleinen.
- Er is behoefte aan een aanspreekpunt, zoals een cultuurmakelaar of een culturele contactfunctionaris.
- Marketing en communicatie verdienen komende jaren volop aandacht. Hier liggen kansen.
- Ga van start met een Cultuuragenda.

De heer Ansink sluit de discussie af met een toelichting op het vervolgproces. Alle input gaat hij de komende periode verwerken. Eind januari is er een terugkoppelbijeenkomst, waarvoor alle deelnemers aan het burgerparticipatietraject worden uitgenodigd. Hij geeft aan dat er in de komende jaren geen extra financiële middelen te verwachten zijn voor cultuurbeleid, maar dat hij wel gaat proberen om zoveel mogelijk ideeën een plek te geven in de nieuwe Cultuurnota.

De deelnemers laten weten de bijeenkomst zeer op prijs te hebben gesteld. Ook de aangepaste, meer ongedwongen vorm stelden zij op prijs.

Daarna beëindigt de heer Ansink de avond.

Bijlage 5. Verslag reflectieavond op 30 januari 2018

Aanwezig: Gerard Oxener, Sabrina Heesen, Arjan Bentsink, Christine Sloetjes, Paul Kerkhof, Dorique Kerkdijk, Everdien Abbink, Veronie Kramer, Marjan de Vos, Ton Mengerink, Ineke van der Lans, Anke Govers, Han Kolkman, Gerri Grijssen, Geke de Koning, Carla te Voortwis-Stroes, Ismael Johannis, Vlok van Harten, Judith Kadee, Mirjan Koldewij, Diana Abbink, Peta Eisberg, Petra Polman, Rob Ansink.

Verslag

De vier kaders zijn nog steeds akkoord, veel van de opmerkingen vormen een invulling van deze kaders.

Naast de vier kaders werd er een vijfde kader gepresenteerd: het instellen van een cultuurraad. De reacties hierop:

Samengevat: Een formeel orgaan voor cultuur is niet nodig, zelfs ongewenst.

De verenigingen en organisaties hebben echter wel behoefte aan facilitering door de gemeente op de volgende gebieden:

1. Het bijeenbrengen van alle partijen die met cultuur te maken hebben. Ontmoeting regelen is het belangrijkste. Men moet elkaar leren kennen en heeft daarvoor de gemeente nodig om dit te regelen. Genoemde voorbeelden zijn netwerkbijeenkomsten rondom een thema of rondom het afstemmen van een cultuuragenda. Hieronder vallen ook de contacten met Duitsland, gemeente moet dit netwerk helpen bouwen. Heel belangrijk is ook contact tussen scholen en cultuur organisaties leggen.
2. Bevordering van kennis bij de partijen, bv op het gebied van marketing, fondsenwerving (voorbeeld is sport waar dit al gedaan wordt). De kennisbevordering kan tijdens de netwerkvondten.

Organisaties en verenigingen willen graag dat de gemeente een uitvoerend medewerker cultuur aan zou stellen die heel veel praktische ondersteuning geeft en bovenstaande zaken organiseert en het proces stuurt.

Als bovengenoemde punten worden gerealiseerd draagt dit in hoge mate bij aan de uitvoering van de kaders. Voor een goede uitvoering van de door de raad gestelde kaders is dus extra menskracht nodig

Bijlage 6. Samenwerkingsdocument culturele instellingen

(zie het betreffende document)